

MATERIALS DE LECTURA-FÀCIL
ANÀLISI, DIRECTRIUS INTERNACIONALS I
PROPOSTA PER A ELABORAR AQUESTS
MATERIALS A CATALUNYA

Carme Mayol i Eugènia Salvador

març de 1999

núm. **8**

Autores: Carme Mayol
Eugènia Salvador

Edició: FUS, Grup de Fundacions
Provença 324
08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00
Fax 93 458 87 08
E-mail: fbofill@fus.org

ÍNDEX

AGRAÏMENTS	7
JUSTIFICACIÓ, LA NECESSITAT DEL LLIBRE-FÀCIL	9
2. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ A CATALUNYA	13
2.1. Identificació de la població lectora potencial	13
2.2. Possibles organismes col·laboradors o de difusió: uns quants exemples rellevants	18
2.2.1. Administració pública	19
2.2.2. Entitats sense ànim de lucre	26
2.3. L'estat actual: continguts i entitats editores de materials assimilables al llibre-fàcil	28
3. PAUTES DE TREBALL PER A ELABORAR EL LLIBRE-FÀCIL	33
4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ A NIVELL INTERNACIONAL	37
5. ANÀLISI DE DOS MODELS EN LES POLÍTIQUES DE PRODUCCIÓ DEL LLIBRE-FÀCIL.	39
6. RECOMANACIONS PER A ESTABLIR UN PROGRAMA DE PUBLICACIONS DE LLIBRE-FÀCIL A CATALUNYA	43
7. CONCLUSIONS	47
Annex a. DIRECTRIUS PER A MATERIALS DE LECTURA-FÀCIL	49
Resum	51
La necessitat de materials de lectura-fàcil	51 51

1.1. Què és la lectura-fàcil?	52
1.2. L'aspecte democràtic	
1.2.1. Les regles estàndar de l'Organització de les Nacions Unides	52
1.2.2. El manifest de la UNESCO per la biblioteca pública	53
1.2.3. La Carta del Lector	54
1.2.4. El grup de treball de la IFLA sobre alfabetització	55
1.3. Grups destinataris	
1.3.1. Població discapacitada (persones amb una minusvalidesa o disfunció)	56
• Persones discapacitades mentals	57
• Persones amb problemes de lectura	58
• Persones amb MBD/DAMP	58
• Persones autistes	58
• Persones sordes-mudes	59
• Persones sordes cegues	59
• Persones afàsiques	60
• Persones grans, parcialment senils	
1.3.2. Persones lectores amb suficiència limitada en la llengua oficial o predominant	60
• Immigració recent i altres parlants de llengua no nativa	60
• Persones analfabetes funcionals i persones en desavantatge educatiu	60
• Criatures	61
1.3.3. És possible unificar les necessitats de diferents grups?	61
1.3.4. Llegir i entendre	61
1.3.5. Nivells de dificultat	62
2. Gèneres i mitjans	62
2.1. Literatura	63
2.2. Notícies i informació sobre la societat	63
2.3. Revistes	64
2.4. Materials no impresos	64
3. La feina d'edició	64

3.1. Què fa que una història sigui de lectura-fàcil?	66
3.2. La importància de les il·lustracions	67
3.3. El treball amb diaris	68
3.4. Informació de lectura-fàcil sobre la societat	69
4. El disseny, etc.	69
4.1. El disseny i la composició	69
4.2. Paper, aspecte dels tipus i de la impressió	69
4.3. Logotip	70
5. El procés de publicació	70
5.1. Publicació	70
5.2. Economia	71
6. Informació i màrqueting	71
6.1. El màrqueting crea demandes especials	73
6.2. Representats de la lectura	
6.3. El paper de les biblioteques	
ANNEX B. ENTITATS POTENCIALMENT INTERESSADES EN EL LLIBRE-FÀCIL	75
BIBLIOGRAFIA	83
NOTES	85

AGRAÏMENTS

Per a l'elaboració d'aquest informe han estat especialment valuoses les informacions facilitades per:

Teresa Climent. FUS, Grup de Fundacions.

Montserrat Fontbernat. Diputació de Barcelona. Àrea de Serveis Socials. Biblioteca.

Manel Gràcia Director de la Unitat de Programes d'Immigració. Àrea de Serveis Socials. Diputació de Barcelona.

Àngela Miquel. Directora General de Formació d'Adults. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya.

Judith Reig. Directora de l'Escola de Formació Especial d'ACIDH.

Jordi Sidera. Fundació Càritas Immigració. Girona.

Montserrat Solé. Pla Interdepartamental d'Immigració. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya.

Pepi Soto. Servei d'Investigació i Innovació Educativa. Institut Municipal d'Educació.

Bor I. Tronbacke. Centrum för Lättläst. LL-Stiftelsen. Estocolm.

Núria Ventura. Cap de Secció i de Coordinació de Recursos Bibliotecaris. Servei de Biblioteques. Àrea de Cultura. Diputació de Barcelona.

1. JUSTIFICACIÓ, LA NECESSITAT DEL LLIBRE-FÀCIL

En les societats actuals un percentatge elevat de la població no ha assolit habilitats de lectoescriptura per a desenvolupar-se en la vida quotidiana.

Actualment una preocupació central manifestada pels governs de les societats tecnològicament desenvolupades, és evitar la ruptura social provocada per les desigualtats en les oportunitats a l'hora d'accedir a les noves tecnologies de la informació. Les "estratègies per a la societat de la informació", adoptades per la majoria de països occidentals, assenyalen diverses vies d'acció per aconseguir que l'accés a les noves tecnologies de la informació no sigui un factor de discriminació social. L'obsessió per la competitivitat i la globalització de l'economia sovint fan oblidar que un percentatge massa elevat de la població no ha assolit ni tan sols unes habilitats de lectoescriptura bàsiques i suficients per a moure's amb desimboltura en la seva vida quotidiana.

Les raons d'aquesta deficiència poden ser de diversa índole: discapacitacions psíquiques, incorporació tardana a la lectura, inadaptació escolar, no inserció social de la població immigrada, etc. Un fenomen també típic de les societats tecnològicament desenvolupades, és l'anomenat analfabetisme funcional, un terme encunyat durant la dècada dels anys 30 als Estats Units per a designar els dèficits en les habilitats lectoescriptores i numèriques per a desenvolupar-se autònomament dins la societat.

Els materials de lectura-fàcil reuneixen unes característiques específiques tant per la forma com pel contingut.

Entitats i organismes públics i privats compten amb programes i línies d'actuació adreçats a la integració social d'aquests col·lectius. Elaborar materials de lectura pensats per a aquest sector, per aconseguir que trobin en el llibre un mitjà adequat a les seves necessitats de formació, d'oci d'accés a la cultura, d'informació, de relació, etc., és un objectiu social en alguns països europeus. Holanda i Suècia es troben entre els capdavanters. L'elaboració i l'edició del que s'anomenen materials de lectura-fàcil reuneix unes característiques diferents dels adreçats a la població neo-lectora infantil, tant per la forma com pel contingut, com explicarem més endavant.

Al nostre país la publicació de materials adreçats a aquests col·lectius ha estat objecte d'iniciatives institucionals disperses. En la majoria dels casos ni el format ni el contingut no permeten de classificar-los com a llibre-fàcil d'acord amb les pautes establertes en aquest sentit a nivell internacional. En el primer cas els materials que en certs aspectes poden qualificar-se de llibre-fàcil s'han adreçat prioritàriament al públic neo-lector. En el cas de les institucions de govern, els materials tenen freqüentment un to divulgatiu i de guia per a resoldre qüestions de la vida quotidiana. El món editorial, per raons de mercat, difícilment pot produir materials d'aquest tipus. Les biblioteques públiques haurien de disposar d'aquests materials, si es volen complir tant les exigències de la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya de 1993 (articles 22.3 i 22.4) com les recomanacions del Programa Gutenberg, aprovat pel Parlament Europeu (resolució A3-0159/92). En els dos documents s'insta les biblioteques públiques a oferir serveis adreçats específicament a les persones que presenten dificultats lectores.

Aquest informe pretén analitzar l'estat de la qüestió i oferir perspectives per a la publicació d'aquests materials al nostre país.

Entenem com a llibre-fàcil els materials lectors (i també els audio-visuals) elaborats amb especial cura per a ser llegits i entesos per tots aquells qui tenen dificultats lectores o de

Considerant l'ampli segment de la ciutadania que necessita aquest material per a poder llegir i tenint en compte l'important paper que el llibre-fàcil pot fer a Catalunya per introduir la nostra llengua en sectors en què el català és de difícil penetració, aquest informe pretén fer un balanç de la publicació de materials d'aquest tipus en el nostre país, identificar les entitats editores i els col·lectius que podrien col·laborar en l'elaboració i la producció d'aquests materials. Finalment fem unes quantes propostes quant a mesures per a produir-los a Catalunya. També s'han tingut en compte, a efectes d'una anàlisi comparativa, materials editats a la resta de l'Estat.

Hom entén com a llibre-fàcil els materials lectors (i també els audiovisuals) elaborats amb una especial cura per a poder ser llegits i entesos per tots aquells qui tenen dificultats lectores o de comprensió. Les dificultats poden tenir l'origen en minusvalies psíquiques (dislèxia, retards mentals, etc.), però també cal incloure-hi, dins aquest ampli grup, la població jove i adulta amb una escolarització pobra o una incorporació tardana a la lectura, la població immigrant amb

comprensió. un escàs coneixement de la llengua del país on viu, les persones que, per qüestió d'edat, de malaltia, d'accident, etc., han perdut capacitat lingüística i de comprensió; en definitiva, tots els qui per qualsevol motiu, físic, psíquic o social, presenten dificultats per a utilitzar la lectura com a vehicle de comunicació, d'informació, de formació o de lleure.

2. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ A CATALUNYA

2.1. Identificació de la població lectora potencial

Les persones immigrants, les discapacitades i les adultes amb dificultats lectores són els usuaris potencials del llibre-fàcil.

Els tres grans col·lectius potencialment usuaris del llibre-fàcil són la població immigrant, la població discapacitada i les persones adultes amb dificultats lectores.

Les diverses associacions de suport i ajut a aquests col·lectius poden ser un element clau per a la difusió dels materials entre els seus afiliats.

És difícil arribar a una quantificació exacta de cap d'aquests col·lectius, per diverses raons, entre les quals destacaríem la relativa fiabilitat de les fonts estadístiques —moltes de les persones immigrants no estan censades— i la dificultat de precisar quines discapacitats permeten o no l'accés a la lectura-fàcil. No hem trobat estudis recents sobre el nivell cultural o d'alfabetització de la població immigrant o de les persones adultes neo-lectores, ni tampoc sobre el tipus i el grau de discapacitació psíquica. D'altra banda, ser usuari d'aquest tipus de materials depèn en última instància de la motivació personal de la persona interessada o de l'estímul i el suport que aquesta trobi en el seu entorn. En aquest sentit les diferents associacions de suport i ajut a aquests col·lectius poden ser un element clau per a la difusió dels materials entre els seus associats/afiliats.

A títol indicatiu recollim algunes dades estadístiques per tal de quantificar globalment, encara que sigui de forma aproximada, la població lectora potencial del llibre-fàcil.

Població immigrant

Un estudi sobre la immigració estrangera a Catalunya realitzat en l'any 1991 pel Gabinet d'Estudis Socials¹, analitzava pormenoritzadament les característiques socials-econòmiques de la immigració estrangera a Catalunya. Al nostre entendre, molts dels trets que s'hi destacaven continuen sent vàlids avui dia.

D'acord amb l'estudi citat més amunt, el més alt percentatge de persones no escolaritzades o amb menys de cinc anys d'escolarització es donava entre la població immigrant procedent d'Àfrica, mentre que entre les poblacions

llatinoamericana i asiàtica aquesta situació era pràcticament inexistent, en aquestes hi ha en canvi un alt percentatge de titulats universitaris. El col·lectiu que presentava un panorama més desfavorable era el centrafricà, amb un 28% d'enquestats no escolaritzats i un 31% de persones analfabetes o semianalfabetes. La immigració procedent d'Àsia semblava la més ben preparada, considerant els anys d'escolarització, els títols universitaris y les llengües que dominaven. Tot i que en aquest col·lectiu també es podia distingir entre una immigració motivada per qüestions polítiques (Iran, Líban, etc.) i una altra amb motivacions fonamentalment econòmiques (Filipines), les diferències de formació eren poc acusades.

**La població
provinent
d'Àfrica
septentrional i
d'Amèrica Cen-
tral serien en
principi usuaris
d'aquests
materials.**

Un 56% de la població enquestada manifestava que dominava amb certa fluïdesa dues o més llengües. A part de l'idioma propi, els més coneguts eren el castellà (un 48% e parlava, el llegia i l'escrivia), l'anglès (un 27%) i el francès (un 25%). El català era un idioma poc conegut, ja que només un 1% de la mostra assegurava que no tenia problemes a l'hora de parlar-lo, llegir-lo i escriure'l. La població provinent d'Àfrica septentrional i d'Amèrica Central serien en principi el públic destinatari d'aquest tipus de materials.

**Hauríem
d'estimar en
unes 100.000
les persones
que provenen
d'aquests àm-
bits geogràfics.**

Si entenem que les tendències sociodemogràfiques profundes no han variat substancialment des de la realització d'aquell estudi, sobre la base de les dades d'immigració actuals (taula 1), podem estimar en unes 40.000, pel cap baix, les persones immigrants legalitzades que podrien ser usuàries potencials d'aquest tipus de materials, prenent les persones procedents d'Àfrica i d'Amèrica Central. Ateses les dificultats de legalitzar la situació d'una bona part de la població immigrant, els experts recomanen doblar o fins i tot triplicar les dades oficials si volem apropar-nos a la realitat². En aquest cas, doncs, hauríem d'estimar en unes 100.000 les persones que provenen d'aquests àmbits geogràfics.

Taula 1. Persones estrangeres residents a Catalunya per nacionalitat. A partir de dades del registre de Residents Estrangers de la Direcció General de Policia a 31 de desembre.

	1995	1996
UE-15	32.981	35.360
Resta d'Europa	3.372	3.715
Àfrica	36.408	36.946
Marroc	29.491	29.459
Gàmbia	3.763	4.001
Senegal	851	917
Algèria	624	707
Altres	1.679	1862
Llatinoamèrica	21.730	24.531
Perú	4.170	5.585
Argentina	3.972	4.015
R. Dominicana	3.494	4.275
Xile	1.680	1.806
Colòmbia	1.498	1.611
Brasil	1.204	1.339
Uruguai	1.202	1.320
Cuba	884	1.224
Mèxic	804	856
Veneçuela	660	742
Equador	448	506
El Salvador	413	447
Altres	1.301	805
Altres països d'Amèrica	2.233	2.333
Àsia i Oceania	10.058	11.348
Apàtrides i no hi consta	270	31
TOTAL	106.809	114.264

Font: Recolons, Lluís; "Migracions entre Catalunya i l'estranger", dins Giner, Salvador (dir.), 1998, pp. 248-249.

Les disminucions psíquiques són les que més dificulten la integració sociolaboral. Afecten gairebé

Persones discapacitades

Segons dades del Departament de Benestar Social (taula 2), actualment un 3,1% de la població catalana té una disminució reconeguda. Hom considera que un grau de disminució igual o superior a un 65% impedeix la plena integració en una empresa laboral. Les disminucions psíquiques són les que més dificulten la integració sociolaboral. Aquest tipus de disminucions, segons la

53.000 persones. mateixa font, afecta gairebé 53.000 persones.

Taula 2. Persones amb disminució reconeguda a Catalunya.

Grau de disminució disminuïts	Nombre de disminuïts	%	% sobre Catalunya
Física	111.266	59,1	1,8
Psíquica	52.949	28,2	0,9
Sensorial	23.951	12,7	3,1
Total	188.166	100	3,1

Font: ICASS, març 1998 (*)

Taula 3. Persones amb disminució reconeguda a Catalunya segons el grau.

Grau de disminució	Nombre de disminuïts	%	% sobre disminuïts
Catalunya			
33%-64%	99.869	53,1	1,7
65%-74%	51.740	27,5	0,8
75%-100%	36.557	19,4	0,6
Total	188.166	100	3,1

Font: ICASS, març 1998 (*)

Població total de Catalunya (1996): 6.090.004

(*) Citat dins: "Pla d'Inserció Sociolaboral de persones amb disminució". Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, 1997.

Persones adultes amb incorporació tardana a la lectura

Segons el cens de 1991, 13.202 persones de 15 a 50 anys, sobre un total de 2.712.423

Dins la taula 4 recollim les dades facilitades per la Direcció General de Formació d'Adults del Departament de Benestar Social sobre les persones que van participar en els seus programes de formació. Són alumnes dels centres o de les aules d'adults aquelles persones de 16 anys o més que volen adquirir o millorar coneixements assistint a classe. D'acord amb dades d'aquesta Direcció General, segons el cens de 1991, 13.202 persones de 15 a 50 anys, sobre un total de 2.712.423 (0,48%), tenien dificultats per a llegir i

(0,48%), tenien dificultats per a llegir i escriure.

escriure, mentre que 830.197 (30,6%) no tenien el graduat escolar (*Aprendre és la clau*, pàg. 35). El nombre de centres en l'any 1995, segons la mateixa font, era de 294 i el de mestres 983, repartits en 38 comarques catalanes. La comarca del Maresme era la que presentava l'índex més alt d'adults amb dificultats lectores (0,84%), comarca on per altra banda es concentra un alt percentatge de la immigració africana.

Taula 4. Alumnes de les Escoles de Formació d'Adults. Departament de Benestar Social.

Nivells	1989 (*)	1995 (*)	1997
Alfabetització	2.094	5.447	4.383
Neo-lectors	2.579	6.464	4.459
Certificat	3.453	4.773	5.655
Pregraduat	3.521	5.432	5.219
Graduat	7.217	63.707	77.225
Accés FP	491	6.313	9.715
Accés Univ.	30	3.159	5.576
Altres	0	20.393	26.735
TOTALS	19.384	114.688	138.967

Fonts:

- Dades facilitades per la Direcció General de Formació d'Adults. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya.
- (*) *Aprendre és la clau*, 1995.

Persones analfabetes funcionals

Estudis realitzats en diferents països de l'OCDE, demostren que entre un 25% i un 40% de les seves poblacions són persones analfabetes funcionals.

L'analfabetisme funcional és considerat un dels problemes de les societats industrialitzades, en les quals hi ha un percentatge relativament alt de persones que han superat l'etapa d'escolarització, però que presenten greus dèficits en les habilitats de lectoescriptura. Les persones analfabetes funcionals³ —per utilitzar un dels molts termes encunyats per a designar-les—, podrien ser considerades com a probable població lectora del llibre-fàcil. Estudis realitzats en molts països de l'OCDE, han demostrat que entre un 25% i un 40% de les seves poblacions són persones analfabetes funcionals. En un estudi realitzat al Canadà incloïen en l'estimació d'analfabetisme els qui no sabien llegir ni escriure, les persones discapacitades, les d'edat avançada,

la població treballadora immigrant, com també la ciutadania que solament aconseguia de llegir i comprendre frases molt curtes en les quals s'utilitzés un vocabulari elemental⁴.

Altres investigacions dutes a terme en diversos països desenvolupats, en els quals l'analfabetisme es considera pràcticament inexistent, coincideixen a demostrar que una gran part de la població té insuficients habilitats lectores per a la majoria de necessitats quotidianes. L'alfabetització, que no s'ha d'equiparar només amb escolarització, podria ser definida en aquest sentit com «les habilitats de processament d'informació necessàries per a l'ús del material imprès de la feina, la llar i la comunitat»⁵.

En el llibre *Estudi sobre l'analfabetisme funcional a Catalunya* (Flecha et al.), es recullen les dades dels principals estudis sobre analfabetisme funcional a diversos països. Les definicions, les metodologies de medició i el disseny dels qüestionaris base de les enquestes, són tan desiguals que dificulten qualsevol comparació. Hi ha coincidència, però, a l'hora de detectar el problema i d'atribuir-lo a les mancances de la societat, no pas de les persones, i a considerar-ne la vessant dinàmica, de renovació accelerada, allò que impedeix a determinats col·lectius l'assimilació de les noves competències que hom els exigeix al ritme adequat.

Les dades aparegudes en diversos mitjans de comunicació situaven en més d'un milió el nombre de persones analfabetes funcionals, a Catalunya.

En el cas de Catalunya, l'esmentat estudi (Flecha, 1993: p. 13) recull dades aparegudes en diversos mitjans de comunicació i revistes especialitzades que situaven en més d'un milió el nombre de persones analfabetes funcionals, a Catalunya. Una d'aquestes fonts, *Comunidad Escolar*, de 24/1/1990, sobre la base del cens de 1981 donava les xifres següents: Barcelona, 762.917 (22,11%); Tarragona, 60.827 (15,71%); Lleida, 42.802 (15,39%); Girona, 56.527 (15,87%).

Accedir a aquests col·lectius és encara més difícil que amb els anteriors, per les dificultats òbvies d'identificar-los com a tals i de dissenyar programes d'actuació específics.

Des dels sectors públic i privat diverses

2.2. Possibles organismes col·laboradors o de difusió: uns quants exemples rellevants

**institucions
promouen el
desenvolupa-
ment humà i la
integració social
de les persones
amb dificultats
lectores.**

Des dels sectors públic i privat diverses entitats, organismes i associacions orienten les seves activitats a promoure el desenvolupament humà i la integració social de les persones discapacitades o amb dificultats lectores. Fer-ne una relació exhaustiva i identificar la població que per raó dels seus objectius pugui estar interessada en els materials de lectura-fàcil és una tasca que ultrapassa l'àmbit del present informe. L'atenció vers aquests col·lectius és objecte de polítiques transversals, en les quals participen diverses administracions i diferents departaments o serveis d'una mateixa administració.

2.2.1. Administració pública

- **Generalitat de Catalunya**

La Generalitat promou actuacions, sovint en col·laboració amb altres departaments o serveis interns i externs: des d'Ensenyament (atenció educativa a població immigrant, formació per a mestres d'escolars amb risc de marginació), des de Cultura (cursos d'ensenyament del català, en especial adreçats a la immigració no comunitària), des de Presidència (col·laboració amb associacions de dones immigrades per a dur a terme cursos de formació), des de Benestar Social (formació d'adults), des de Justícia (alfabetització de la població reclusa, atenció educativa als infants d'immigrants), etc.

**El Pla Inter-
departamental
d'Immigració de
la Generalitat
coordina les
activitats de
diferents
departaments
relacionades
amb la
immigració.**

En l'any 1993 va ser aprovat el Pla Interdepartamental d'Immigració i creada una comissió amb representants de deu departaments de la Generalitat. En l'*Informe sobre el desenvolupament del Pla Interdepartamental d'Immigració 1993-97* hi ha referenciades les activitats organitzades des de diferents departaments de la Generalitat relacionades amb la immigració. Ensenyament, Cultura i Benestar Social són els departaments més actius i els que més recursos destinen a aquest tipus d'activitats.

A tall d'exemple reproduïm l'aproximació a algunes de les despeses dels departaments esmentats, destinades a l'àmbit de la immigració estrangera durant l'any 1997.

Taula 5. Aproximació a algunes despeses dels departaments de la Generalitat en l'àmbit de la immigració estrangera, 1997 (en pessetes).

Departament d'Ensenyament

- Professionals, programa d'educació compensatòria+SEDEC 275.000.000
- Escolarització alumnes estrangers 3.808.860.000
- Convenis ONG 7.500.000
- Ajuts compra llibres i materials didàctics 25.012.500

Departament de Cultura

- Alumnes estrangers en els cursos de català per a adults 60.192.000
- Cursos específics per a immigrants 4.255.000

Departament de Benestar Social

- Escolarització formació d'adults 124.424.000
- Subvencions i convenis entitats 52.366.000

El SEDEC ha realitzat actuacions per potenciar l'ensenyament del català a les criatures en edat escolar de les famílies immigrants.

Font: *Informe sobre el desenvolupament del Pla Interdepartamental d'immigració. 1993-97*, Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social.

En el **Departament d'Ensenyament** els equips d'incorporació tardana del SEDEC (Servei d'Ensenyament del Català) han realitzat actuacions específiques a les escoles per potenciar l'ensenyament del català a les criatures en edat escolar de les famílies immigrants. Els ajuts per a comprar llibres i materials didàctics van destinats als centres i s'hi pot acollir l'alumnat immigrant que presenta mancances socioeconòmiques.

El Consorci per a la Normalització Lingüística ha donat

El SEDEC no pot entrar en l'edició per a no competir amb les editorials privades, però si hi hagués un material que satisfés les seves expectatives, podria comprar-ne exemplars. Les edicions es limiten a les publicacions del Departament d'Ensenyament, però podria col·laborar com a centre difusor. Els centres de recursos pedagògics —més de cent, actualment— són dipòsits de material didàctic —com ara llibres, vídeos, cassetts— a disposició de mestres i educadors especialitzats, tant en educació escolar com en suport a alumnes amb incorporació tardana. També podria participar

formació de català a l'alumnat d'origen en l'elaboració i coordinació de materials de lectura-fàcil, amb la participació del personal especialitzat amb el qual col·laboren habitualment.

estranger que s'ha inscrit als seus centres.

Des del **Departament de Cultura** s'ha donat formació de català a l'alumnat d'origen estranger que s'ha inscrit als centres del Consorci per a la Normalització Lingüística. El nombre d'alumnes extracomunitaris inscrits en l'exercici acadèmic 1997-98 va ser de 1.824. S'estudia la possibilitat d'adaptar el material de formació en llengua catalana, *Digui, digui*, a les necessitats de la població immigrant de procedència estrangera. En col·laboració amb els departaments de Benestar Social i de Treball i el Consorci per a la Normalització Lingüística, es va presentar, pel febrer de 1997, l'informe *La normalització lingüística d'immigrants estrangers a Catalunya*, que feia una aproximació a la situació cultural i lingüística de la població immigrant respecte a la llengua catalana y que conclouia amb una sèrie de recomanacions de cara a la integració de la immigració als nostre país.

La Direcció General de Formació d'Adults ofereix formació a les persones d'origen estranger.

El **Departament de Benestar Social** ofereix formació a les persones d'origen estranger a través de la Direcció General de Formació d'Adults. El nombre d'aquestes persones inscrites a les aules de formació d'adults durant l'any 1997 va ser de 3.239. Procedien majoritàriament del Marroc (40,58%), seguides a molta distància d'altres nacionalitats (un 7,21% de Gàmbia, un 4,75% de la Xina i un 2,54% de la República Dominicana). Aquesta Direcció General va crear una comissió per analitzar i coordinar l'elaboració de material curricular adaptat a les necessitats d'aquest alumnat.

Entre les actuacions destinades a fomentar la integració de la immigració estrangera destaquem el suport a les entitats d'immigrants i a les d'ajuda a la població immigrada per tal que puguin realitzar els seus projectes. Dels més de 50 milions inclosos en aquesta partida, les entitats que més ajuda han rebut han estat: Càritas Barcelona (17 milions) SOS Racisme (10,5 milions) i Fundació Càritas Immigració Girona (4,5 milions).

Des de la Direcció General de Formació d'Adults no es descarta la possibilitat d'editar materials de lectura-fàcil a partir de diverses fórmules: col·laboració amb editorials

privades, edició pròpia i participació en una comissió per a definir una política d'edicions. El Departament de Benestar Social edita els seus propis materials didàctics per a les escoles d'alfabetització i convoca, i també edita, el Premi de narrativa curta Rafael Farré.

La Unitat de Programes d'Immigració ha signat convenis de cooperació amb 45 ajuntaments per a temes d'immigració.

• **Diputació de Barcelona**

Quant a la **Diputació de Barcelona**, hem detectat dos bons focus de distribució: la Unitat de Programes d'Immigració i la Xarxa de Biblioteques Populars.

La Unitat de Programes d'Immigració pot ser un bon focus de distribució, ja que té establerts convenis de cooperació amb 45 ajuntaments per a temes relacionats amb l'emigració i està informat de les iniciatives que es duen a terme en tots els ajuntaments de la província de Barcelona, del moment que aquests estan en condicions de donar ajuts i subvencions als programes que es realitzin. El destinatari és un públic qualificat. Per tant, la distribució podria fer-se entre ens dependents de l'Administració i entre associacions, agrupacions, ONG, etc., que col·laboressin amb l'Administració local en diferents programes adreçats als col·lectius d'immigrants. Està en preparació l'obra *Atlas d'Immigració de la Província de Barcelona*, per a la elaboració de la qual s'han fet enquestes en tots els Ajuntaments de Barcelona (responsables polítics i tècnics), responsables d'ONG, informadors qualificats, etc., per tal de tenir una estimació acurada del nombre d'immigrants que hi ha a la província de Barcelona. Paral·lelament es farà una campanya política per a l'empadronament de la població immigrant no legalitzada, que té dret a tot tipus de prestacions socials (escola, sistema sanitari), encara que no tingui dret al treball.

El II Informe sobre inmigración y trabajo social és una eina de referència per a analitzar la integració dels immigrants.

El *II Informe sobre inmigración y trabajo social* és una excel·lent eina de referència tant pel que fa a analitzar la problemàtica de la integració dels immigrants com per les referències bibliogràfiques i d'associacions vinculades a aquest tema.

Aquesta mateixa Unitat de Programes d'Immigració ha editat els Quaderns d'Informació per als Immigrants Estrangers, que no respon a la noció de llibre-fàcil, però. Fins al momen

n'han sortit quatre números, cadascun dels quals en cinc idiomes, amb una tirada de 3.000 exemplars en cadascun dels idiomes. Segons la temàtica de cada quadern es contracten els serveis d'especialistes en la matèria i en la traducció. Aquest darrer punt pot ser força conflictiu, fins i tot des del punt de vista polític —és el cas de l'àrab—, per les diverses variants entre les quals cal optar.

Per a la publicació de materials, la Unitat es planteja la possibilitat d'adquirir un nombre determinat d'exemplars de publicacions d'editorials, amb càrrec al pressupost de publicacions, si s'adapten a la seva línia d'actuació. Els contactes fets fins ara no han dut, però, a aquest tipus de col·laboració, i les publicacions s'han fet des de la Unitat. Hi ha per part de les altres administracions una clara voluntat de cooperació en les publicacions de materials, com ha estat el cas en les darreres edicions del quaderns informatius. L'establiment d'un comitè de coordinació per a determinar les línies d'actuació no sembla de moment una solució apropiada. L'entesa sembla més factible sobre acords de publicació puntuals.

La Xarxa de Biblioteques Populars enfoca les seves activitats vers la difusió de la lectura pública.

El sistema de lectura pública

Quant a la Xarxa de Biblioteques Populars, de les diverses actuacions ressenyades en la *Memòria* de la Diputació de Barcelona de l'any passat⁶, les seves activitats s'han enfocat vers la difusió de la lectura pública: ha atorgat ajuts als municipis per un valor superior a dotze milions de pessetes per a un programa destinat al foment de la lectura; ha participat en el projecte SÒCRATES, amb el programa Públic i Biblioteca: Metodologia per a la Difusió de la Lectura, destinat a trobar solucions per a la formació d'adults des del punt de vista de les biblioteques. Entre les trobades organitzades pel que fa a la temàtica de la immigració destaquem la col·laboració amb l'associació cultural Translit per a donar a conèixer la literatura d'origen africà, asiàtic i llatinoamericà. No hi consta cap acció per a l'estímul de la lectura sobre la base de materials del tipus llibre-fàcil per a fomentar la integració dels col·lectius que ens ocupen. En la *Memòria* es destaca com a novetat quant a 1997 que s'hagi obert una via diferent per a ajudar els ajuntaments a engegar polítiques locals d'informació, és a dir, la promoció de serveis d'informació adreçats a grups específics de la població

La Llei del sistema

bibliotecari de Catalunya dóna competències als ajuntaments de més de 5.000 habitants per crear i mantenir biblioteques públiques. (joves, dones, aturats, etc.), a poder ser relacionats amb la biblioteca pública, o integrats a aquesta. Tot plegat no sembla anar adreçat al tipus de col·lectius que considerariem potencials lectors del llibre-fàcil. En tot cas en els pressupostos no hi figura tampoc cap partida per a publicacions.

Les biblioteques poden oferir serveis per a determinats col·lectius amb dificultats lectores en col·laboració amb les institucions que els donen suport. Segons la legislació vigent —Ley reguladora de bases de règimen local (capítol III, art. 26) i la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya de 3 de març de 1993—, és competència dels ajuntaments de més de 5.000 habitants crear i mantenir biblioteques públiques. Els ajuntaments que ho sol·licitin poden rebre ajuda de la Diputació per a la prestació del servei bibliotecari. El Servei de Biblioteques, del qual depèn la Xarxa, té com a missió principal ser un instrument d'ajuda per als ajuntaments en la creació i el manteniment de les seves biblioteques. Actualment, de la Xarxa de la Diputació en depenen 117 biblioteques, de les quals 33 són filials (pertanyen a poblacions de menys de 5.000 habitants). Com a centres de lectura pública, un dels seus objectius és aconseguir constituir-se com a centres locals d'informació i integrar els serveis bibliotecaris de lectura pública dins el conjunt de serveis culturals de cada municipi.

D'acord amb les característiques de la població o de l'entorn on estan, les biblioteques poden oferir serveis addicionals, com ara elaboració de textos, edició de materials, accions de suport a la lectura, ajuts a Ajuntaments per a la realització de tallers de lectura per a determinats col·lectius, com ara invidents, mestresses de casa, etc., en col·laboració amb escoles d'adults, grups d'alfabetització, etc.

Les seves tasques a favor del foment de la lectura es canalitzen sovint a través dels ajuntaments, atorgant subvencions i ajuts per a activitats de foment de la lectura i per a polítiques locals d'informació, per tal que els ajuntaments puguin finançar diferents activitats vinculades als serveis de lectura pública. Entre les activitats finançades amb aquests ajuts hi figuren tallers d'escriptura i de lectura, presentació de llibres, xerrades amb autors i tot tipus d'iniciatives que ajudin a acostar la ciutadania als llibres i a la lectura.

La manca de materials per a fomentar la

lectura és palesa i genera nombroses demandes per part de les biblioteques.

D'acord amb la conversa mantinguda amb la cap de Secció i de Coordinació de Recursos Bibliotecaris, la manca de materials per a fomentar la lectura és palesa i genera nombroses demandes per part de les biblioteques.

L'edició de materials no entra dins les habituals línies d'actuació de les biblioteques. Si en algun cas s'han fet publicacions, normalment han estat de caràcter tècnic adreçat al món bibliotecari. L'Institut d'Edicions de la Diputació per la seva banda, s'ha centrat en publicacions de caire institucional, i la distribució d'aquestes té un caràcter molt limitat que no s'adapta a les necessitats de difusió dels materials aquí considerats.

La integració social de la població immigrant genera gran quantitat d'iniciatives, encara que de caràcter dispers.

El servei de biblioteques de la Diputació es pot comprometre a comprar un determinat nombre d'exemplars d'aquest material i a difondre'l a través de la seva xarxa de biblioteques.

- **Ajuntament de Barcelona**

La integració social de la població immigrant és un dels àmbits en què hem detectat un major nombre d'iniciatives encara que de caràcter dispers. No tenim cap notícia de l'existència de cap informe o memòria que relacioni de forma transversal aquestes iniciatives i la intervenció dels diversos àmbits implicats.

En l'XI Assemblea General de la Federació de Municipis de Catalunya sobre la inserció social de la població immigrant, es va manifestar la voluntat d'articular una política que, en un marc de serveis i programes a cada municipi, tingués present el fet de la immigració⁷. Entre altres mesures es proposava: vetllar per «la plena escolarització de les criatures perquè es desenvolupin aquelles activitats complementàries encaminades a la integració educativa dels nens i les nenes (...»); que en els programes municipals dels àmbits de promoció de l'educació, de l'educació d'adults, (...) «es treballi tenint en compte l'existència d'aquests col·lectius», i que el Comitè Executiu de la FMC «estableixi els instruments de coordinació entre els municipis afectats pels processos d'immigració, per tal d'intercanviar informació i experiències»

Des de l'IMEB (Institut Municipal d'Educació de Barcelona), ens han informat d'experiències força innovadores en alguns barris, vinculades a centres socials i escoles bressol. Des del Servei d'Investigació i Innovació Educativa ens han informat de la propera creació d'un centre-biblioteca per part de l'escola bressol Mont Taber, d'un centre-biblioteca concebut com a espai de comunicació amb les minories ètniques, amb participació de les famílies, i d'un fons documental en què aquelles també participin. Més endavant la biblioteca s'anirà ampliant amb adquisicions de llibres.

De l'anàlisi de les diverses activitats potenciades des de l'Administració pública en el camp de l'atenció als col·lectius que ens ocupen, com també de la de les diverses línies de finançament i subvencions disponibles, podem deduir que seria possible comptar amb alguna forma de suport financer o d'un altre tipus per a la publicació de materials de lectura-fàcil al nostre país, sia per la via de l'edició pròpia, o de la subvenció a edicions externes, o de l'adquisició d'exemplars, o de la participació en projectes d'edició conjunta, etc. Hem detectat casos en els quals s'ha seguit alguna d'aquestes polítiques.

Prop de 300 entitats i més de 50 ONG treballen els problemes d'integració social.

2.2.2. Entitats sense ànim de lucre

Quant a les ONG, les entitats de voluntariat i altres associacions d'ajut, de promoció o d'acollida dels mateixos col·lectius, la llista és inabastable. La Federació Catalana de Voluntariat Social, per exemple, aglutina 200 entitats que treballen els problemes de marginació, reeducació, exclusió, etc. Benestar Social, per la seva banda, ens ha facilitat una llista de més de 50 ONG d'ajuda a la població immigrant estrangera i de 75 entitats de col·lectius de persones immigrants estrangeres, a Catalunya. Segons les dades de l'Agència Municipal de Serveis, a Barcelona hi ha 774 associacions no lucratives, moltes de les quals desenvolupen tasques d'acolliment, d'inserció social, de formació, etc.

Molts d'aquests organismes i entitats probablement poden estar interessats a promoure l'edició del llibre-fàcil, o a col·laborar-hi. Hem contactat amb alguns dels que ens han semblat més rellevants per la seva trajectòria en algun dels

La manca de recursos de moltes associacions ens inclina a considerar-les més aviat com a centres d'informació i difusió.

camp objecte de la nostra atenció, per l'interès demostrat en el projecte de llibre-fàcil o també en els projectes de futures actuacions que els podrien fer susceptibles de constituir-se, si més no, en punts de difusió i informació.

La manca de recursos de moltes d'aquestes associacions ens inclina a considerar-les més aviat com a centres d'informació i difusió que no pas a esperar-ne aportacions financeres en el cas que quallés algun projecte d'edició. Algunes han aconseguit, però, línies de subvenció que els han permès d'editar per compte propi materials destinats als col·lectius esmentats. En qualsevol cas, la seva contribució pot ser determinant per a donar a conèixer aquests materials entre els diversos col·lectius i per a substituir la distribució a través de llibreries comercials, aquesta darrera econòmicament inviable en la majoria de casos. Les respostes positives i de suport a la idea, no han de ser considerades com a compromís o vinculació, sinó com a indicatives de les possibilitats de col·laboració, col·laboració que en molts casos potser es limitaria a una tasca de difusió informativa dels materials existents.

L'annex B recull la llista d'entitats que en principi podrien estar interessades en el llibre-fàcil. Hem establert contacte personal o telefònic amb molts responsables d'aquests centres o serveis per determinar si aquest tipus de materials els podria ser d'interès. Quan obteníem una resposta positiva, els demanàvem si, en el cas que es publicés un llibre d'aquestes característiques, podrien contribuir en la producció, l'edició, la distribució, o en altres aspectes concrets.

Immigració i formació d'adults

A continuació es fa una breu relació de les organitzacions contactades indicant-ne les principals línies d'actuació.

- **GRAMC**

Es dediquen a l'alfabetització d'adults, i també tenen programes de reforç escolar i de formació per a les dones. La formació va en gran part adreçada a mestres, monitors i també immigrants. Els seus tres eixos d'actuació bàsics són l'educació sanitària, la regularització de les persones

immigrants i l'ensenyament de la llengua. Han editat publicacions sobre aquests temes amb ajuts del Ministeri d'Assumptes Socials. Ara es plantegen la continuïtat d'aquestes publicacions. Podrien col·laborar en l'edició i també ser un centre difusor.

- FACEPA (Federació d'Associacions Culturals i Educatives de Persones Adultes)

Associació dedicada a la formació de persones adultes i vinculada a la cooperativa El Roure, també editorial i distribuïdora de llibres. Són l'única a Catalunya i donen servei a tot l'Estat. A Madrid hi ha l'Editorial Popular. La Federació té una col·lecció de narracions de la vida quotidiana de comprensió lectora. Consideren que l'aspecte de la formació d'adults el tenen cobert. Podrien col·laborar fent una tramesa a totes les escoles i també en l'assessorament de continguts, ja que compten amb un equip pedagògic amb el qual col·laboren normalment.

- SER-GI

Troba línies de finançament, podrien editar materials i col·laborar a difondre'ls, molt en especial durant la celebració de l'escola d'estiu a Girona, pel mes de setembre, de la qual s'han fet ja 9 edicions, i hi participen 100 professionals relacionats amb la formació de voluntaris en temes d'interculturalitat.

- Càritas

Entre els col·lectius no dependents de l'Administració pública que organitzen cursos de formació per a adults, destaquem els de la Fundació Càritas Immigració de Girona, adreçats als immigrants. La demarcació de Girona té un programa ben consolidat de formació d'adults. Durant el curs 1997-98, el total d'alumnes de la diòcesi de Girona que van assistir a aquests cursos va ser de 567, dels quals 312 eren dones.

Segons la memòria de Càritas de Barcelona corresponent a l'any 1997, la formació juga un paper menys important en aquesta diòcesi.

Persones discapacitades

No s'ha aconseguit d'establir contactes amb les persones responsables dels programes de formació per a disminuïts

psíquics, tot i que tenim notícia que hi ha convenis de cooperació entre la ONCE i el Departament de Benestar Social en aquest sentit. Sí que ha estat possible connectar, en l'últim moment, amb la Fundació Catalana Síndrome de Down, que s'ha mostrat molt interessada en aquests materials.

Població reclusa

Hi ha programes de formació organitzats des del Departament de Justícia en col·laboració amb el de Benestar social.

2.3. L'estat actual: continguts i entitats editores de materials assimilables al llibre-fàcil

Continguts

Si bé, com ja hem dit, al nostre país no s'han publicat materials de lectura-fàcil, moltes publicacions adreçades a la població neo-lectora poden assimilar-se a aquesta categoria. Hem visitat llibreries i realitzat cerques bibliogràfiques en diverses biblioteques i en centres de documentació institucionals per trobar publicacions o materials similars.

L'anàlisi dels títols identificats, més de 200, demostra que en la majoria dels casos aquests van adreçats a la població neo-lectora, que s'orienten predominantment vers àrees temàtiques vinculades al coneixement (geografia, història) i la imaginació (narrativa, poesia), que gaudeixen d'una bona difusió i que tenen una presentació força atractiva.

Analitzar els materials publicats al país que presenten similituds amb el que anomenem llibre-fàcil és una tasca complexa. En principi, aquí es desconeix el concepte de llibre-fàcil i, per tant, no hi ha cap publicació que inicialment compleixi tots els requisits necessaris per a ser identificada com a tal; en canvi, sí que hi ha un ampli col·lectiu que necessita materials especials per a poder llegir i entendre el que llegeixen.

- L'interès per la **població neo-lectora** es justifica per tractar-se d'un problema social molt important que afecta un nombrós segment de persones joves i adultes, sector que

A Catalunya es desconeix el concepte de llibre-fàcil i, per tant, no hi ha cap publicació que compleixi tots els requisits per a ser identificada com a tal.

malauradament presenta arreu del món una clara tendència a créixer. A més, cal tenir en compte que aquesta problemàtica també afecta un col·lectiu en clar procés d'expansió al nostre país, ens estem referint a la població immigrant, persones que a més de desconèixer la llengua i la cultura del país que els acull, sovint tenen un escàs nivell d'alfabetització en la seva pròpia llengua.

- Quant a les publicacions especialment adreçades a les **persones immigrants**, acostumen a publicar-se en les seves llengües d'origen o en les mal anomenades llengües de comunicació (anglès o francès segons l'origen colonial), i no tenen res a veure amb el tema que ens ocupa.

- D'altra banda, no hem detectat que hi hagi publicacions específiques per a persones amb **minusvalies sensorials** (sordes de naixement amb un escàs vocabulari) o amb minusvalies psíquiques; en aquest sector, tan sols tenim constància d'alguns materials elaborats artesanalment per professionals que s'ocupen de la formació.

Els pocs materials localitzats similars al llibre-fàcil s'adrecen bàsicament a la població neo-lectora.

S'han identificat unes 200 publicacions amb trets similars als del llibre-fàcil

Entitats editores

Els pocs materials localitzats similars al llibre-fàcil s'adrecen bàsicament a la població neo-lectora. No és estrany que un sector tan ampli, tan complex i tan necessitat de materials per a l'aprenentatge de la lectura i també d'obres que permetin consolidar i estimular l'hàbit lector, desvetlli diverses iniciatives editores, tant per part d'editorials privades com de diverses institucions públiques. A partir dels títols que poden assimilar-se al llibre-fàcil, s'han identificat les institucions editorials que produeixen aquest tipus de materials: més de 200 publicacions repartides entre 43 entitats. Aquestes són obres de temàtica i estil ben divers, però totes tenen trets similars al que denominem llibre-fàcil.

Les editorials privades s'adrecen essencialment a la població neo-lectora infantil i juvenil. Diversos organismes públics produeixen també materials d'aquest tipus; en aquest cas, però, destinats a col·lectius específics, preferentment a persones neo-lectores adultes.

Moltes escoles d'adults i diverses administracions públiques d'abast estatal, autonòmic i molt especialment local, han

Les escoles d'adults solen publicar materials didàctics fruit del treball de professionals o de l'alumnat.

elaborat i publicat obres d'interès per a aquests col·lectius, però configuren un àmbit molt difícil de controlar. Sabem que quasi totes les escoles d'adults i bona part de les administracions públiques implicades en alfabetització han publicat materials, que són de difícil localització.

Les organitzacions sense ànim de lucre han publicat materials en col·laboració amb organismes públics.

Les publicacions produïdes per escoles d'adults de les administracions públiques solen ser de tipus didàctic o fruit del treball de professionals, o fins i tot reculls d'escrits de l'alumnat. Tals publicacions tenen habitualment un gran interès, especialment perquè, juntament amb el treball de les poques editorials especialitzades en la producció de materials per a persones neo-lectores, són quasi les úniques propostes de lectura de què disposem per a les persones adultes en procés d'alfabetització. Malauradament, la difusió és reduïda, bona part d'aquests títols són coneguts tan sols a nivell local, i podríem considerar-los quasi com a literatura gris.

La bibliografia existent és irregular i no reuneix les exigències que identifiquen una obra com a llibre-fàcil.

Les organitzacions sense ànim de lucre sovint han publicat materials en col·laboració amb organismes públics, finançats sobre la base de programes adreçats a col·lectius específics. Aquests són materials difícil de localitzar, ja que en la majoria dels casos no han tingut continuïtat. Si la distribució és gratuïta, com és en alguns casos, és pràcticament impossible tenir cap control sobre aquests materials, ja que no tenen dipòsit legal.

El resultat de tots aquests esforços és una bibliografia molt irregular que acostuma a tenir algunes de les característiques pròpies del llibre-fàcil, però que difícilment reuneix totes les exigències que identifiquen una obra elaborada seguint les pautes establertes per a aquest tipus de materials.

En resum, insistim a fer notar que, per a aquesta cerca de materials pròxims al llibre-fàcil, ens hem vist obligats a treballar exclusivament amb publicacions per a persones neo-lectores, cosa que demostra que el cobriment bibliogràfic és molt parcial respecte al col·lectiu en la seva globalitat, i força irregular pel que fa als pocs materials publicats.

3. PAUTES DE TREBALL PER A ELABORAR EL LLIBRE-FÀCIL

Les directrius internacionals per a materials de lectura-fàcil han estat elaborades per l'Easy-to-read Foundation sueca.

L'experiència internacional

En primer lloc, volem fer notar que les pautes de treball per a editar obres de llibre-fàcil queden clarament exposades er les Directrius per a materials de lectura-fàcil de la IFLA. Aquestes Directrius han estat elaborades per Bror I. Tronbacke de la LL-Stiftelsen Easy-to-Read Foundation sueca. Recomanem la lectura d'aquestes Directrius (la traducció catalana s'adjunta en l'annex A), en especial "La feina d'edició", capítol 3, i "El disseny", capítol 4.

Cal tenir present que les Directrius són el fruit de 30 anys d'experiència i Suècia és un dels països capdavaners en aquest tema; l'Easy-to-Read Foundation té una rica experiència com a única responsable de la producció de tots aquests materials al seu país, la qual cosa li confereix una gran autoritat en el tema.

A Europa hi ha també altres tradicions significatives en l'elaboració del llibre-fàcil.

De tota manera és necessari recordar que a Europa hi ha també altres tradicions significatives en l'elaboració del llibre-fàcil. Una de les experiències més importants, després de la sueca, és l'holandesa. La política holandesa en l'elaboració d'aquests materials és totalment diferent de la sueca, el seu pla els ha obligat a establir uns criteris molt clars i precisos, i, si bé en les qüestions bàsiques són molt similars als formulats en les directrius internacionals, creiem que hi ha certes divergències que fan que sigui interessant fer-los conèixer, si més no, amb un breu resum.

Criteris holandesos quant a l'elaboració del llibre-fàcil

Respecte al disseny:

- presentació atractiva
- mida manejable (144x210 mm, preferentment)
- llibres relligats o amb tapes dures
- il·lustracions de qualitat i funcionals
- cura perquè les línies no trenquin les frases
- marges i espais generosos

- impressió en tipus clars, paper blanc i de bona qualitat

Respecte al text:

- argument clar
- llenguatge simple, amb molt diàleg
- les paraules difícils es repeteixen, es defineixen o s'usen dins un context aclaridor
- frases curtes
- caràcters interessants i ajustats
- el llenguatge figuratiu, fet de metàfores, homònims, no s'utilitza
- la ironia, el doble sentit, els jocs lingüístics, es defugen
- els verbs s'usen preferiblement en el temps present
- tot tipus de paternalisme o d'actituds condescendents vers el lector, es defugen

Respecte al contingut:

- els temes han de ser familiars i fàcils de reconèixer
- també han de ser importants segons les experiències de la població lectora
- el final de les obres ha de ser feliç o satisfactori
- els temes menys familiars caldrà introduir-los abans amb claredat
- l'argument ha de provocar l'expressió dels sentiments, del pensament i de les idees

Les pautes holandeses són molt més estrictes, deixen menys marge a la creativitat dels autors.

Podríem afegir encara força més recomanacions, però creiem que aquestes són suficients per a notar els punts de contacte i també les divergències amb les pautes internacionals formulades pel suec Bror Tronbacke. Els criteris holandesos són molt més estrictes, deixen menys marge a la creativitat dels autors.

Ambdues posicions es justifiquen, com ja hem dit, per la política de cadascuna de les nacionalitats sobre el llibre-fàcil; A Suècia elaboren tots els materials de lectura-fàcil a partir d'una fundació para-estatal exclusivament dedicada a aquest tema, mentre que a Holanda accepten materials publicats per qualsevol editor sempre que aquests s'ajustin a les seves pautes, cosa que justifica que les seves actituds siguin força dispars.

En tots els casos hi ha uns condicionants comuns que cal afegir a allò que determinin les pautes:

Els condicionants comuns són: treball en equips, comprovació del material abans que aquest vagi a la impremta i adopció d'un logotip.

- Treball en equip. Qui escriu l'obra, qui l'il·lustra, qui l'imprimeix, han de fer una obra conjunta, han de procurar que sigui coherent i entenedora. El grup ha de responsabilitzar-se que text i imatges (o il·lustracions) es coordinin i complementin, que la tipografia i el paper siguin adients, que la presentació global de l'obra sigui atractiva, en definitiva, que l'obra s'ajusti a l'usuari potencial.
- Comprovació del material abans que aquest vagi a la impremta. La millor manera de saber si un futur llibre funcionarà, com diuen les directrius, és assajant-lo amb els representants provinents dels diversos grups destinataris.
- Adopció d'un logotip. Tots els materials elaborats com a llibre-fàcil han de dur un logotip que els distingeixi. A Holanda han proposat un logotip amb l'ambició que esdevingui internacional; de moment la Gran Bretanya i Polònia l'han adoptat, però no sembla que tingui gaire èxit. Creiem que el suec i el de la pròpia IFLA, unes inicials ben visibles, entenedores tan sols per les persones interessades, són una marca elegant i suficient.

Abans de tancar aquest punt ens permetem repetir la recomanació inicial de fer una atenta lectura de les directrius internacionals adjuntes.

Res no és fàcil en l'elaboració del llibre-fàcil.

Com molt bé diu un eslògan formulat per experts suecs: «res no és fàcil en l'elaboració del llibre-fàcil, cada detall de la cadena de treball esdevé important».

4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ A NIVELL INTERNACIONAL

Des de fa més de 30 anys les biblioteques públiques de diferents països han formulat demandes de materials de lectura-fàcil per poder atendre un col·lectiu, cada dia més ampli, que necessita materials especials per a poder llegir.

La IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) va recollir aquesta inquietud i va crear un grup de treball anomenat Easy to Read que actualment ha quedat integrat en la seva Section for Libraries serving disadvantaged persons.

Europa i especialment els països amb llengües minoritàries, han demostrat una major sensibilitat per crear grups de treball que elaborin el llibre-fàcil.

Paral·lelament, en diferents països sorgeixen grups de treball amb la denominació de lectura-fàcil. Malgrat la poca bibliografia a l'abast, de les nostres consultes es dedueix que Europa i especialment els països amb llengües minoritàries, han demostrat una major sensibilitat per crear aquest tipus de grups.

Suècia és el país pioner: fa més de 30 anys que edita el que anomenem llibre-fàcil, compta amb un important suport institucional que hi ha permès una implantació sòlida i tenir una bibliografia molt àmplia. Algunes de les seves publicacions han estat traduïdes a altres llengües i serveixen de model per a aquells qui s'inicien en aquesta activitat. En el pròxim punt d'aquest treball tractarem amb detall de la política de publicacions sueca.

Holanda tenia un dels grups de llibre-fàcil més actius: ha elaborat un logotip, que ofereix com identificador a nivell internacional, i va redactar unes pautes pròpies per a la publicació de materials adreçats a diversos segments de població potencialment usuària de llibre fàcil. Les activitats sobre aquest tema han estat incentivades per la NBLC (Central tècnica de biblioteques públiques d'Holanda). També en el pròxim punt ens ocuparem amb detall de la política duta a terme per aquest país respecte a la publicació del llibre-fàcil.

La Gran Bretanya té un important grup finançat per una fundació benèfica. El seu treball s'adreça especialment a persones amb retard mental; ja en 1990 van editar una bibliografia amb més de 350 títols. Fa uns quants anys van adoptar el logotip dissenyat per Holanda.

Polònia va publicar el primer llibre d'aquest tipus en 1990, ha assumit el logotip holandès i segueix un bon ritme de publicacions.

Finlàndia va iniciar les activitats en 1990, en aquest àmbit, i en 1991 va rebre un important suport institucional que va permetre que hom es plantegés l'objectiu de publicar uns 20 llibres cada any; publiquen en finès i també en suec, llengua parlada per un 6% de la població; tenen un logotip propi.

Noruega publica obres de lectura-fàcil des de fa uns 15 anys, una de les persones més vinculades a l'elaboració d'aquests materials ha estat la directora de les Biblioteques Públiques i Escolars de Noruega.

Alemanya va començar a treballar aquest tema, que ells anomenen *Neuleser*, fa uns cinc anys. Dues institucions patrocinen les activitats editorials: Stiftung Lesen i Deutsches Bibliothek Institut.

Suïssa compta amb un grup anomenat Lectures et Lecteurs que analitza llibres infantils per elaborar llistes d'obres útils per a infants amb problemes lectors.

De moment no es té notícia de cap participació francesa; la iniciativa suïssa podria desvetllar l'interès de França i d'altres països de llengua francesa pel tema.

Les directrius internacionals reclamen una atenció especial al desenvolupament de serveis bibliotecaris per a persones amb dificultats lectores.

Finalment cal tenir present les recomanacions internacionals que reclamen que es dediqui una atenció especial al desenvolupament de serveis bibliotecaris adreçats a persones que presenten dificultats lectores. Des del ja citat Programa Gutenberg, aprovat pel Parlament Europeu, fins al Manifest de la UNESCO de 1994, que emfatitza la responsabilitat de la biblioteca pública pel que fa a promoure l'alfabetització, tots condueixen a posar de manifest la

necessitat de comptar amb materials específics per a aquestes finalitats.

5. ANÀLISI DE DOS MODELS EN LES POLÍTIQUES DE PRODUCCIÓ DEL LLIBRE-FÀCIL

Suècia elabora el llibre-fàcil sobre la base d'una política pública. Holanda la fonamenta en l'orientació bibliotecària i el voluntarisme.

Com ja hem indicat anteriorment, fa més de 30 anys que a Europa s'elaboren i es publiquen materials de lectura-fàcil. Dos països capdavanters en la producció d'aquests materials, Suècia i Holanda, ho fan a partir de models ben diferents. Suècia elabora el llibre-fàcil sobre la base d'una política molt estructurada. Holanda fonamenta la seva producció en l'orientació bibliotecària i el voluntarisme. Analitzar aquestes dues experiències pot ajudar-nos a formular la nostra pròpia proposta.

SUÈCIA

La Easy-to-Read Foundation.

El govern estableix unes directrius d'actuació i nomena un Consell Directiu, aquest Consell està format per parlamentaris, per representants dels grups de minusvàlids, per persones vinculades a les arts i als mitjans de comunicació i per especialistes de mercat. La Fundació és responsable de tota la producció de materials de lectura-fàcil per al país. El finançament d'aquesta Fundació s'obté per ajuts de l'Estat i també, en gran mesura, per les vendes dels seus propis productes. Institucions i particulars, prèviament autoritzats, poden obrir comptes per recollir fons per a la Fundació.

Suècia té una bibliografia de més de 500 títols, publica una revista i un setmanari.

Anualment publiquen uns 20 títols, entre obres de nova creació i adaptacions de clàssics. En aquests moments la seva bibliografia és d'uns 500 títols. Tres o quatre cops a l'any publiquen una revista, ELLEN, en la qual figura el catàleg de les seves publicacions. Aquests llibres poden adquirir-se a les llibreries, i també fent comandes directes a la Fundació. També publiquen un setmanari, SIDOR, en suec, de vuit pàgines, que conté informacions de Suècia i de diversos països, com també d'esports, d'arts, etc., exactament igual que qualsevol altre periòdic. L'única

diferència és que SIDOR explica aquestes informacions d'una manera fàcilment comprensible. Les notícies i els escrits són curts, van acompanyats de moltes il·lustracions i la tipografia és més gran del que és habitual en un periòdic. Al llarg de l'any es publiquen diversos suplementos monogràfics que informen sobre temes rellevants o de gran actualitat. SIDOR no porta propaganda, no està lligat a cap partit polític ni a cap organització i s'edita en format imprès a més de suport àudio. Per a adquirir aquest periòdic cal subscriure-s'hi, ja que no es venen números solts.

A més de responsabilitzar-se de l'edició de llibres de lectura-fàcil, també produeixen materials en diversos suports: àudio, CD-ROM, etc., i duen a terme importants tasques de recerca sobre el tema.

Finalment cal dir que la Fundació complementa la seva tasca editora amb una important organització per comercialitzar els seus productes. Una vegada més recomanem que es llegeixin amb atenció les Directrius, en aquest cas el capítol 6, dedicat a "Informació i màrqueting".

Les persones "representants de la lectura"

Aquest és un dels apartats més rellevants de les Directrius, tractat en el capítol 6. La Fundació ha creat una organització de representants de la lectura lligada a programes culturals, socials i educacionals a nivell local i regional, i a més ha establert col·laboracions amb entitats que s'ocupen de diversos segments del col·lectiu interessat en el llibre-fàcil. Aquestes col·laboracions possibiliten que les persones "representants de la lectura" actuïn en el si d'escoles d'adults, d'institucions per a discapacitats, de residències, etc., donant a conèixer els nous productes, creant cercles de lectura, en definitiva, promocionant uns productes que amb les tècniques tradicionals de màrqueting difícilment arribarien a les mans dels possibles usuaris.

Els avantatges de comptar amb una institució especialitzada en materials de lectura-fàcil són: la possibilitat de dissenyar una política

En resum, considerem que l'experiència sueca de dedicar una institució especialitzada a responsabilitzar-se de la producció, l'edició i la comercialització de materials de lectura-fàcil té dos grans avantatges. D'una banda, possibilita el disseny d'una política coherent que cobreixi les necessitats de tot el col·lectiu que pot ser usuari dels seus

coherent i de rendibilitzar els coneixements d'un personal especialitzat. Els inconvenients són: la dificultat de crear equips quan no hi ha cap tradició, l'important finançament inicial i la dependència de condicionaments polítics.

productes; de l'altra, permet donar rendibilitat a les habilitats i als coneixements d'un personal especialitzat en les diferents tasques del llarg i complex procés que va des de la decisió d'elaborar un producte tan especialitzat fins a aconseguir que aquest arribi a les mans d'un usuari tan allunyat del món de la cultura.

Els inconvenients d'aquest model són: d'una banda, que no és fàcil crear un equip compacte d'especialistes quan no hi ha cap tradició en el país i, de l'altra, que responsabilitzar una institució de tota la producció d'aquests materials exigeix un important finançament inicial, de manera que el projecte massa sovint acaba depenent de condicionants polítics i, per tant, d'assignacions pressupostàries canviants d'acord amb les directrius i prioritats dels equips de govern.

HOLANDA

En la dècada dels anys 70 el NBLC (Dutch Centre for Public Libraries and Literature) va iniciar una sèrie d'activitats orientades a resoldre el problema de les persones amb dificultats lectores.

Sense cap tipus de finançament específic va estimular la creació de diferents grups de treball d'acord amb diversos segments d'usuaris potencials:

- població amb minusvalies mentals
- població lectora retardada
- població afàsica
- població immigrant
- població de formació d'adults
- població sorda de naixement o amb sordesa precoç

S'han configurat grups de treball en què el personal bibliotecari es troba amb especialistes de diferents minusvalies de la terapèutica i de la pedagogia, familiars i també autors i editors. El NBLC financia les despeses per desplaçaments de les persones expertes i ofereix les seves instal·lacions per a les trobades.

La recerca duta a terme per aquests grups, les experiències en diferents biblioteques, tant amb llibres com amb usuaris, va ajudar al NBLC a desenvolupar una política bibliotecària

orientada a resoldre els problemes de lectura d'un ampli col·lectiu de la ciutadania.

Des d'un principi va constatar la necessitat de cooperar amb els editors. Per a poder trobar en el mercat una àmplia llista de títols adients era indispensable dotar les biblioteques d'una bona col·lecció en aquesta àrea.

Que cadascú pugui triar allò que li interessi exigeix que hi hagi obres de ficció i obres temàtiques per a joves, per a adults i per a gent gran; per això la NBLC va iniciar contactes amb diverses editorials per discutir una possible col·laboració en la producció de lectura-fàcil.

Se sabia que calia treballar per a un mercat molt reduït, i per aquest motiu van connectar amb un nombre reduït d'editorials, cadascuna de les quals va triar un grup com a especialització pròpia. Inicialment es va considerar oportú limitar la producció a 200 o 300 exemplars per títol.

Per tal de facilitar el treball editorial el NBLC va redactar una sèrie de criteris —alguns dels quals ja han estat comentats anteriorment— segons la tipologia dels usuaris potencials, i es va dissenyar un logotip específic amb el qual calia identificar els materials que seguissin aquells criteris, tant els elaborats expressament com aquells que, ja en el mercat, reunissin les exigències formulades en els criteris. A més va oferir tot un treball de publicitat i màrqueting dels productes que portessin el logotip: trameses a les institucions específiques, pòsters amb el logotip, catàlegs dels materials en el mercat, guies de lectura, etc. També va intentar, encara que no sempre amb èxit, que les llibreries possessin a l'aparador llibres amb el logotip.

Avantatges de l'exemple holandès: amb escàs finançament han aconseguit sensibilitzar un ampli col·lectiu de professionals.

Els avantatges de l'exemple holandès són que pràcticament sense finançament han aconseguit sensibilitzar sobre aquest problema persones del món de la pedagogia, de la biblioteràpia, editorial, etc. Aquest ampli ventall de professionals han creat grups de treball i de recerca significatius, han produït eines de treball molt interessants (criteris i logotip) i han dotat el país d'una bibliografia especialitzada.

Inconvenients: no

Com a inconvenients resulta evident que no es pot

es pot dissenyar una política de publicacions coherent partint del voluntarisme. dissenyar una política de publicacions coherent partint bàsicament del voluntarisme, la bona voluntat pot ser útil en una primera fase per a sensibilitzar sobre un problema de tipus social i també si s'enfoca com a complement d'un programa amb un finançament fix, però no és adequat per a fonamentar un servei estable.

6. RECOMANACIONS PER A ESTABLIR UN PROGRAMA DE PUBLICACIONS DE LLIBRE-FÀCIL A CATALUNYA

Vistes les possibilitats d'aquests materials i havent constatat la favorable resposta de diverses institucions i persones responsables de diferents col·lectius, creiem oportú formular una proposta que consideri tot un marc d'activitats orientades a possibilitar la producció del llibre-fàcil al nostre país.

A Catalunya, un model basat en el finançament per part de l'administració pública és avui dia poc viable.

La nostra proposta s'inspira en les experiències d'altres països, però especialment té present que a Catalunya no hi ha cap tradició pel que fa a aquest tema i que un model basat fonamentalment en el finançament per part de l'Administració pública és poc viable, avui dia. Amb aquest doble condicionament proposem una sèrie d'accions, al nostre entendre possibilistes, fonamentades, d'una banda, en les responsabilitats i les competències de l'Administració pública i, de l'altra, en l'interès i la sensibilitat que hem detectat en diverses institucions privades.

Inicialment, una institució privada hauria d'assumir el rol que conduís a la creació d'uns òrgans de govern.

Atès que les competències en aquest camp es troben repartides entre diverses administracions, departaments i serveis, a més d'estar-hi involucrats altres institucions i col·lectius, considerem oportú que inicialment una institució privada, que podria ser FUS, Grup de Fundacions, assumís el paper que conduís a la creació d'uns òrgans de govern.

Òrgans de govern

1. Creació d'un Consell Assessor amb finalitats consultives que hauria d'estar configurat per:
 - representants de l'Administració pública: Generalitat i Administracions locals (Cultura, Benestar Social, Justícia, Ensenyament, etc.)
 - persones amb càrrecs de responsabilitat en la integració social de diversos col·lectius: poblacions minusvàida, neo-lectora, immigrant, etc.
 - professionals: pedagogia, biblioteràpia, terapèutica, món editorial (persones autores, il·lustradores,

editores), etc.

2. Nomenament per part del Consell Assessor, d'una comissió més reduïda amb funcions executives que elaborés un pla d'actuacions, per a les quals recaptaria el suport d'aquest Consell.
3. Definició d'algunes de les tasques que hauria de dur a terme el Consell:
 - establiment de criteris per a l'elaboració del llibre-fàcil (possiblement caldria limitar-se a unes quantes adaptacions de les directrius de la IFLA)
 - adopció d'un logotip
 - disseny d'una política de publicacions (decisió de temes, nivells, etc.) i estudi financer que determinés l'abast econòmic del projecte
 - connexió amb el món editorial per a donar a conèixer el programa que es vol iniciar
 - determinació de quines publicacions reuneixen les condicions necessàries per a poder dur el logotip

El finançament de les publicacions es fonamentaria en la compra d'un nombre important d'exemplars de les obres amb logotip.

També es considera que una institució pública o privada vulgui fer-se càrrec de totes les despeses d'una publicació concreta.

Finançament de les publicacions

El finançament de les publicacions es fonamentaria en la compra d'un nombre important d'exemplars d'aquelles obres que portessin el logotip. L'import d'aquesta compra podria anar a càrrec de les administracions públiques i de les institucions implicades en els col·lectius per a qui l'obra fos especialment adequada.

Cal tenir present que no és possible desenvolupar una política de publicacions amb un finançament fonamentat exclusivament en l'adjudicació d'un logotip. Hauria d'estudiar-se la possibilitat de diferenciar l'abast de l'ajut d'acord amb la publicació; així, aquelles obres que a més de poder dur el logotip s'ajustessin pel nivell i per la temàtica a la política preestablerta pel Consell o la comissió pertinent gaudirien d'un suport més ampli, com podria ser l'adquisició de més exemplars.

També es considera la possibilitat que una institució pública o privada vulgui fer-se càrrec de totes les despeses d'una publicació concreta, opció que hem comprovat que s'adapta a les polítiques editores d'algunes institucions.

L'elaboració i edició d'aquests materials podria fer-se en dues llengües sempre que aquesta decisió no perjudiqués la introducció del català en àmbits de penetració tan difícil.

Una qüestió bàsica que volgudament no hem tractat fins ara: "la llengua" de les publicacions. La nostra proposta està pensada bàsicament perquè el llibre-fàcil es faci en català. El col·lectiu a qui s'adrecen aquestes publicacions té sovint, a més de dificultats lectores, problemes d'integració en la societat. En aquests àmbits, per manca d'eines i també per qüestions de marginació, resulta més difícil introduir-hi el català. De tota manera cal tenir present que fins ara ni a Espanya ni als països de parla castellana, no hi ha cap grup de lectura-fàcil. Seria convenient que, en el cas que s'iniciés una política dedicada a fomentar l'elaboració i edició d'aquests materials, s'estudiés la manera de fer-ho en les dues llengües, sempre que aquesta decisió no perjudiqués la introducció del català en uns àmbits de penetració tan difícil. Des del punt de vista econòmic, aquesta solució resultaria oportuna. Cal recordar que les directrius de la IFLA consideren que a partir d'unes vendes de 4.000 o 5.000 exemplars es paga el cost de la publicació. És força difícil poder fer tirades tan àmplies, i encara més vendre-les, però cal tenir present que en aquests moments el mercat castellà està servit i té un gran abast.

Publicitat i màrqueting

- publicitat d'aquests materials amb una tramesa molt completa adreçada a tots els centres i institucions d'interès
- àmplia difusió pels mitjans de comunicació (TV, ràdio, premsa), revistes especialitzades, etc.
- publicació periòdica del catàleg d'obres disponibles en el mercat
- producció de cartells amb el logotip, punts de llibre, etc.
- campanyes adreçades a llibreters
- estands especials per Sant Jordi, per diferents fires de promoció del llibre i de la lectura
- creació d'un premi a la millor publicació de llibre-fàcil de l'any
- tota activitat que ajudi a difondre i a prestigiar les publicacions de llibre-fàcil.

Grups de treball i de recerca

Caldria estimular les institucions interessades perquè establissin grups de recerca en aquest tema.

Caldria estimular les institucions interessades, les associacions i els col·legis professionals vinculats a l'elaboració i el foment del llibre-fàcil perquè establissin grups de treball que ajudessin a fomentar l'estudi i la recerca en aquest tema. Podrien a més responsabilitzar-se de provar el material destinat a ser de lectura-fàcil abans no aquest no vagi a l'impremta.

Actuacions immediates

En el pressupost de funcionament caldria tenir en compte els costs següents:

- funcionament de la Comissió
- disseny d'un logotip, i adopció i difusió de normatives
- publicitat i màrqueting

7. CONCLUSIONS

Hi ha un important teixit associatiu per al qual aquests materials serien molt valuosos com a eina de normalització i d'integració social.

Realitzar aquest informe ha estat una tasca gratificant però força més laboriosa que inicialment no havíem suposat. El treball de camp iniciat ens ha fet veure que hi ha un important teixit associatiu per al qual aquests materials serien una eina molt valuosa per a dur a terme els seus objectius de normalització i d'integració social. Aquesta receptivitat ens demostra tant la necessitat del llibre-fàcil com la viabilitat econòmica de la seva publicació.

Quant a la publicació hem detectat els aspectes a destacar següents.

Punts febles:

- gran dispersió d'entitats públiques i privades interessades en el llibre-fàcil
- inexistència de coordinació, manca de lideratge i problemes de finançament, fruit en part de la dispersió
- manca d'experiència en aquest camp

Punts forts:

- el col·lectiu que necessita aquests materials és molt ampli i demostra una clara tendència a anar en augment
- a Catalunya hi ha una xarxa associativa important i força dinàmica
- nombrosos col·lectius que podrien actuar com a punts de difusió, s'han mostrat interessats en aquest tema
- en aquests moments és un mercat inexplorat
- les escasses iniciatives editorials de què tenim coneixement, millorarien la seva rendibilitat econòmica i social si s'adoptessin unes pautes normalitzadores
- les diverses legislacions —estatal, autonòmiques—, com també les recomanacions a nivell internacional subscrietes per l'Estat espanyol, obliguen a generar els materials oportuns per a la normalització i la integració social dels diversos col·lectius en situació de desavantatge

La publicació d'aquests materials és una necessitat social a la qual cal donar compliment. Així, podem concloure, doncs, dient que la publicació d'aquests materials és una necessitat social a la qual cal donar compliment. Al mateix temps és del tot imprescindible una coordinació d'esforços si es vol fer una política coherent en aquest tema. FUS, com a grup de fundacions independents, podria jugar un important paper de lideratge.

**ANNEX A. DIRECTRIUS PER A MATERIALS DE
LECTURA-FÀCIL**

**Bror I. Tronbacke
IFLA. Section of Libraries Serving Disadvantaged Persons**

Traducció al català: Àngels Massísimo

Resum

Aquestes directrius tenen dos propòsits principals:

1) descriure la naturalesa i la necessitat dels productes de lectura-fàcil i identificar alguns dels principals grups destinataris;

2) oferir suggeriments per al cos de professionals en l'edició de materials de lectura-fàcil i per a aquelles organitzacions i agències que serveixen les persones amb dificultats per a la lectura.

L'accés a la cultura, la literatura i la informació és un dret democràtic. Per a exercir aquest dret, moltes persones —a causa d'una minusvalidesa o a capacitats de llegir i escriure limitades— necessiten accedir a materials de lectura-fàcil.

Els productes de lectura-fàcil els necessiten persones que tenen diferents nivells de discapacitat lectora. En una gran part, les necessitats dels diversos grups són similars, i és possible de cooperar entre diversos països en la producció de materials de lectura-fàcil. Les biblioteques juguen un paper clau en el camp de la lectura-fàcil.

Esperem que aquestes directrius estimularan la publicació de materials de lectura-fàcil, que hi contribuïran i que proporcionaran informació útil per a la feina d'edició i d'assistència domiciliària.

1. La necessitat de materials de lectura-fàcil

1.1. Què és la lectura-fàcil?

Hi ha dues definicions una mica diferents del concepte *lectura-fàcil*. L'una es refereix a l'adaptació lingüística d'un text que fa que aquest sigui més fàcil de llegir que el text mitjà però no pas més fàcil de comprendre; l'altra es refereix a l'adaptació que fa més fàcils tant la lectura com la comprensió.

1.2. L'aspecte democràtic

Que tothom ha de tenir accés a la cultura, la literatura i la informació —i d'una manera entenedora—, és un dret democràtic. És de vital importància que tota la ciutadania sigui capaç de rebre informació sobre el que passa en la societat. En l'exercici de la democràcia i el control la pròpia vida, una persona necessita estar ben informada.

La qualitat de vida és també un factor important. Poder llegir dóna una confiança formidable a la gent en ella mateixa, bo i capacitant les persones per a ampliar la seva visió del món i per a prendre el control de les seves pròpies vides. A través de la lectura, la gent és capaç de compartir idees, pensaments i experiències i de créixer com a éssers humans.

La promoció de la lectura i la necessitat de materials de lectura-fàcil es recolzen fortament en les Regles Estàndard de les Nacions Unides, el Manifest de la UNESCO per la Biblioteca Pública, la Carta del Lector de l'Associació Internacional d'Editors i el Comitè Internacional del Llibre. La IFLA també estudia la possibilitat d'establir un nou i fonamental programa per a la promoció de l'alfabetització i la lectura a través de les biblioteques.

1.2.1. Les regles estàndard de les Nacions Unides

En l'any 1993 les Nacions Unides van adoptar un document titulat Les Regles Estàndard sobre l'Igualament d'Oportunitats per a les Persones amb Discapacitats. Les regles estàndard no són obligatòries, però esdevindran normes de costum quan siguin posades en pràctica per un gran nombre d'Estats. La regla núm. 5 declara que els governs haurien de desenvolupar estratègies per a fer els serveis d'informació i la documentació accessibles als diversos grups de persones amb discapacitats, i que haurien d'encoratjar els mitjans de comunicació, especialment la televisió, la ràdio i els diaris, a fer accessibles els seus serveis. La regla núm. 10 diu que les persones amb discapacitats haurien de poder participar en les activitats culturals sobre una base d'igualtat, i que els Estats haurien de desenvolupar

par i implementar mètodes per a crear literatura, pel·lícules i teatre accessibles per a persones amb discapacitats.

1.2.2. El Manifest de la UNESCO per la Biblioteca Pública

Pel novembre de 1994 la UNESCO va publicar un Manifest per la Biblioteca Pública. El manifest proclama la creença de la UNESCO en la biblioteca pública com una força viva per a l'educació, la cultura i la informació, i com un agent essencial per a l'assoliment de la pau i el benestar espiritual a través de les ments dels homes i les dones.

«Els serveis de la biblioteca pública són prestats sobre la base de la igualtat d'accés per a tothom, sense distinció d'edat, sexe, religió, nacionalitat, llengua o estatus social. S'han de proporcionar serveis i materials específics per a aquelles persones usuàries que no poden, per qualsevol motiu, utilitzar els serveis i els materials normals, per exemple: les minories lingüístiques, les persones amb discapacitats o bé que són a l'hospital o a la presó.»

1.2.3. La Carta del Lector

L'Associació Internacional d'Editors i el Comitè Internacional del Llibre van adoptar conjuntament la Carta del Lector en l'any 1992. La carta declara que la lectura és la clau del nostre patrimoni cultural i científic i promou la comprensió internacional. La democràcia depèn de gent ben informada. La paraula impresa és un element essencial en la capacitat crítica d'un individu. La lectura és crucial per al desenvolupament personal de l'individu i per al seu enfocament del món exterior i de l'altra gent.

La carta també estableix que el món editorial té obligacions vers les persones lectores. Hom ha de tendir a la qualitat en termes d'edició, producció i servei; ha de treballar per a cobrir les necessitats socials de diversos grups de la població i, si és necessari, buscar subvencions quan la publicació sigui impossible d'una altra manera.

Hi ha una necessitat d'informació sobre la lectura. Per al món editorial, les biblioteques i altres proveïdors d'infor-

mació, l'única manera de posar la lectura a l'abast de tothom és treballant en col·laboració amb organitzacions culturals, educatives i socials que es comprometin en la promoció de la lectura. Una aital aliança d'interessos públics i privats ofereix la millor esperança de cobrir les necessitats de lectura universals.

1.2.4. El grup de treball de la IFLA sobre alfabetització

La IFLA ha posat atenció durant molts anys en el problema de l'alfabetització i en la necessitat de materials de lectura-fàcil. Hi ha una proposta per a un nou i fonamental programa de la IFLA sobre la promoció de l'alfabetització i la lectura a través de les biblioteques. Un grup de treball estudia actualment la viabilitat d'establir un nou Programa Fonamental sobre Alfabetització i Biblioteques. Un programa fonamental reconeixeria clarament la importància de les biblioteques en la campanya per l'alfabetització mundial.

A través d'aquest programa la IFLA ampliaria i desenvoluparia les seves estratègies per donar suport a l'alfabetització i a la promoció de la lectura, i consideraria de quines maneres el suport a l'alfabetització i la lectura es pot desenvolupar, en la pràctica, per tot el món.

«L'analfabetisme és un problema global, i restringeix l'accés a la informació. L'accés igualitari a la informació és essencial per a tothom, perquè possibiliten de fer tries independents i de prendre decisions informades en totes les àrees de la pròpia vida diària.»

El programa fonamental proposat també diu:

«Hi ha una necessitat de millorar la provisió d'una varietat de materials de lectura a les biblioteques, per tal de proporcionar oportunitats d'accés igualitari a la informació a aquells qui no tenen prou capacitats de lectura. S'haurien de proporcionar materials d'interès tant per a adults com per a infants. Aquest material pot ser en suports no tradicionals, com ara literatura de lectura-fàcil, llibres de lletra grossa, llibres parlants, vídeos, etc.»

1.3. Grups destinataris

Hi ha moltes causes en les dificultats de lectura i diversos tipus d'individus que, per una discapacitat o algun altre problema, poden beneficiar-se dels materials de lectura-fàcil.

Primerament, podem identificar dos grans grups: l'un és les persones amb una discapacitat que tenen una necessitat intrínseca de productes de lectura-fàcil i l'altre les persones amb limitacions de llenguatge o de capacitats lectores que, durant un temps determinat, trobaran útil aquest tipus de material. Per a aquestes persones els productes de lectura-fàcil poden ser una porta oberta i un aprenentatge útil, els poden crear interès i proporcionar una oportunitat per a millorar les seves capacitats lectores.

També podem subdividir les persones usuàries de materials de lectura-fàcil en:

- persones adultes,
- persones adultes joves i
- criatures

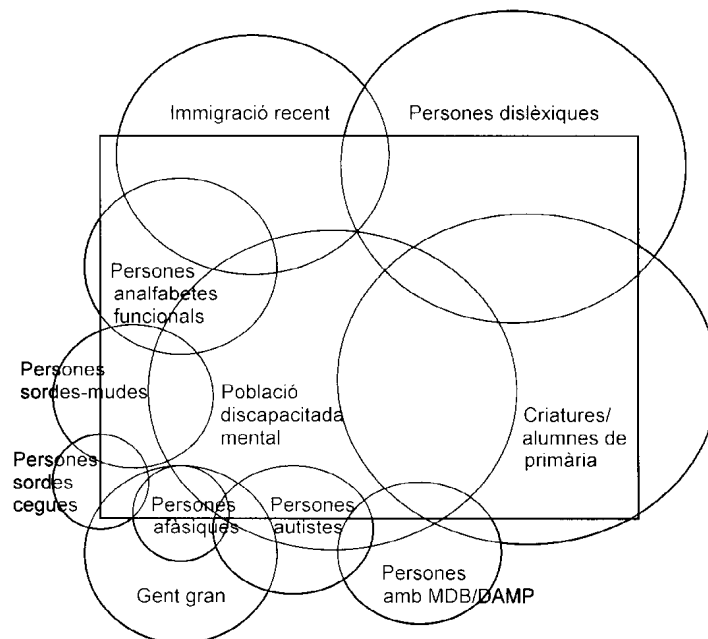
Aquesta publicació s'ocupa sobretot dels materials per a persones adultes i joves. A continuació es descriuen els principals grups de població que poden beneficiar-se dels materials de lectura-fàcil.

La figura 1 il·lustra gràficament dos punts:

- a) els grups que troben útils els materials de lectura-fàcil, sovint se solapen
- b) per regla general no totes les persones d'un grup destinatari necessiten materials de lectura-fàcil.

Figura 1. Il·lustració gràfica dels grups destinataris de materials de lectura-fàcil, en què els cercles representen aproximadament els grups, i el quadrat la necessitat d'usar

materials de lectura-fàcil.

1.3.1. Població discapacitada

- Persones discapacitades mentals

Algunes vegades els termes *minusvàlid mental*, *persones discapacitades* o *retardades* o *gent amb dificultats d'aprenentatge* són utilitzats indistintament.

El grau de discapacitat intel·lectual està relacionada amb la capacitat intel·lectual i amb el desenvolupament social i personal. La discapacitat intel·lectual sovint és categoritzada a tres nivells:

- lleugera
- moderada
- severa

Una discapacitat intel·lectual lleugera pot estar a prop de la intel·ligència normal. Moltes persones amb una discapacitat intel·lectual lleugera són capaces de llegir textos senzills força bé. Alguns dels qui tenen discapacitats (persones amb una minusvalidesa o disfunció)

Diverses discapacitats poden causar problemes de lectura i crear la necessitat de materials de lectura-fàcil. Un individu pot tenir múltiples discapacitats.

una discapacitat moderada poden també aprendre a llegir textos curts de lectura fàcil. Aquells amb una minusvalidesa severa no poden llegir per ells mateixos, però poden disfrutar-ne si tenen algú altre que els llegeixi.

No hi ha cap necessitat de fer una classificació ulterior. Les diferències, les necessitats i les possibilitats individuals són més importants que una classificació basada en el quocient intel·lectual.

Una bona estimació és que al voltant d'un u per cent de la població del món és intel·lectualment discapacitada. En els països altament desenvolupats aquesta xifra normalment és més baixa, i en els menys desenvolupats hom pot esperar un percentatge més alt, a causa de la manca de nutrició, d'atenció mèdica, de tractaments, etc.

- Persones amb problemes de lectura

El terme *problemes de lectura* és difícil de definir. Aquest és un ampli terme per a una varietat de condicions. Una característica comuna és la discrepància entre el nivell intel·lectual i l'interès d'una persona, i la seva capacitat i comprensió lectora.

Les persones dislèxiques constitueixen un grup particular amb problemes de lectura. La dislèxia es defineix com la incapacitat d'aprendre a llegir i a escriure bé malgrat una intel·ligència normal i un esforç suficient.

Les persones dislèxiques tenen dificultats per a descodificar les paraules o per a lletrejar-les, però no hi ha cap problema a l'hora de comprendre-les. S'estima que entre un

cinc o un deu per cent de la població del món té dislèxia. Això no obstant, no és tota aquesta població la que necessita materials de lectura-fàcil.

- Persones amb MDB/DAMP

MDB és una abreviatura per a *disfunció mínima cerebral* i DAMP ho és per a *dèficit en l'atenció, el control motor i la percepció*. MDB/DAMP s'usa com a terme genèric per a descriure els símptomes de trastorns de concentració, motrius i de percepció.

Els diagnòstics diuen que aproximadament un 1,2 per cent de la població del món occidental neix amb una severa MDB/DAMP. D'un 3 a un 6 per cent addicional neix amb una disfunció entre lleugera i moderada. MDB/DAMP no és una discapacitat intel·lectual, malgrat que la combinació de MDB/DAMP i de discapacitat intel·lectual no és rara.

Les dificultats de concentració i els trastorns de la percepció sovint condueixen a problemes de lectura, escriptura i aprenentatge en general. Els símptomes de MDB/DAMP generalment disminueixen al llarg del temps; algunes de les persones afectades, malgrat tot, trobaran que els materials de lectura-fàcil els són d'ajut.

- Persones autistes

L'autisme és una minusvalidesa que es manifesta per trastorns del contacte i per un caràcter introvertit. Menys d'un 0,01 per cent de la població del món és autista. Una bona part d'aquesta pateix minusvalideses addicionals.

- Persones sordes-mudes

Les persones que han nascut sordes també es coneixen com a persones sordes de naixement o sordes preparla, han estat sordes des del naixement o des d'una etapa primerenca de la seva vida. A causa de la sordesa, el desenvolupament del llenguatge verbal ha estat impedit o severament mancat. Moltes persones sordes des del naixement tenen el llenguatge dels signes com la seva primera llengua i es comuniquen bé mitjançant aquest

llenguatge. Quan es tracta del llenguatge escrit, però, sovint tenen una comprensió limitada de les abstraccions, metàfores o jocs de paraules.

Aproximadament d'un 0,1 a un 0,2 per cent de la població del món ha nascut sorda.

- Persones sordes cegues

Les persones sordes cegues poden dividir-se en els grups següents: les que han nascut sordes i cegues (o que s'hi han tornat en un estadi primerenc de la vida) i les que es queden sordes i cegues a una edat més avançada de la vida.

Les persones que han nascut sordes i cegues es comuniquen per mètodes tàctils i tenen una comprensió limitada del llenguatge escrit, com també de l'oral. Sovint necessiten materials de lectura-fàcil transcrits en braille.

Les persones que s'han quedat sordes i cegues més tard poden ser primer sordes o primer cegues. Aquelles qui són sordes d'entrada i després s'han quedat cegues tenen el llenguatge dels signes com la seva primera llengua. Aquestes consideren el text imprès com un idioma estranger i sovint tenen una comprensió limitada de les metàfores. També poden trobar útils els materials de lectura-fàcil en braille.

Aquelles qui són primer cegues i després es queden sordes tenen el llenguatge parlat com la seva primera llengua, i les seves habilitats en braille són sovint comparables a les de la gent cega que no és sorda.

Menys d'un 0,005 per cent de la població és sorda i cega, i la majoria són persones grans.

- Persones afàsiques

L'afàsia és un desordre de la parla per raó de l'impediment dels centres cerebrals passius i actius de la parla, impediment sovint causat per un desordre cerebrovascular, un

tumor cerebral o un traumatisme cerebral per accident. Les malalties orgàniques que afecten el cervell, com ara l'esclerosi múltiple o la malaltia de Parkinson, poden causar afàsia en les seves formes avançades.

Les persones afàsiques tenen problemes en l'ús actiu del llenguatge. No hi ha cap minva en la intel·ligència. De vegades hi ha paràlisis semilaterals i restriccions en la memòria. L'afàsia pot dividir-se en diverses formes amb símptomes variats. La necessitat de materials de lectura-fàcil varia entre les persones amb afàsia d'acord amb el grau o l'extensió dels seus símptomes.

Menys d'un 0,5 per cent de la població del món pateix d'afàsia i la majoria són gent gran.

- Persones grans, parcialment senils

Les persones grans, parcialment senils, sovint tenen dificultats amb el llenguatge estàndard i problemes per a llegir textos estàndard. Les dificultats de comunicació poden operar en detriment de la interacció social i, per això, afectar la capacitat d'enfrontar-se a la vida quotidiana.

La recerca ha indicat que els textos de lectura-fàcil poden ser utilitzats per gent gran amb demència entre lleugera i moderada.

1.3.2. Persones lectores amb suficiència limitada en la llengua oficial o predominant

La població de llengua no nadiua, les persones amb una educació limitada, i fins i tot les criatures que parlen la seva llengua nadiua representen grups de persones lectores que, de manera temporal o permanent, poden trobar beneficiosos els llibres i diaris de lectura-fàcil.

- Immigració recent i altres parlants de llengua no nadiua

Els nous immigrants cauen dins d'aquesta categoria. No solament parlen una llengua diferent, sinó que també venen d'un rerefons cultural, religiós i educatiu diferent. Durant el període d'assimilació, i fins i tot més enllà, els immigrants

poden trobar de gran ajut els materials de lectura fàcil.

- Persones analfabetes funcionals i persones en desavantatge educatiu

L'analfabetisme funcional sovint és el resultat de múltiples factors, com ara manca d'educació, problemes socials i malaltia mental. A les persones analfabetes funcionals els manquen habilitats per a la lectura regular i contínua de llibres i altres publicacions. Els materials de lectura-fàcil poden ser de gran vàlua, per a aquesta població.

- Criatures

Els llibres i els diaris de lectura fàcil poden funcionar també molt bé per a infants, aproximadament fins a nivell de quart de primària.

1.3.3. És possible unificar les necessitats de diferents grups?

Les necessitats de diferents grups, realment poden combinar-se? Aquesta qüestió ha estat discutida extensament. Òbviament hi ha diferències entre els diversos tipus de problemes de lectura, i tots els grups esmentats aquí no poden col·locar-se dins la mateixa categoria. Hi ha diferències en els propòsits i les situacions vitals per a les quals la gent necessita materials de lectura-fàcil. S'han desenvolupat criteris, provats i ajustats per a diversos grups, sobretot basats en l'experiència. Això no obstant, l'acord general és que hi ha més factors que uneixen aquests grups que no pas que els separin. Molts llibres, diaris i altres publicacions de lectura fàcil poden ser utilitzats per persones de diferents grups.

No és possible que tots els productes de lectura-fàcil convinguin a totes les persones lectores de totes les audiències. Per a una lectura exitosa els interessos i les experiències de qui llegeix són gairebé tan importants com la legibilitat i la comprensibilitat del llibre.

El cercle de lectors sovint és més ampli que no s'espera. Hom ha d'assegurar que cada publicació trobi les persones

lectores apropiades. Aquesta és, abans que res, una qüestió d'informació i de comercialització.

1.3.4. Llegir i entendre

Llegir amb èxit no és tan sols una qüestió de descodificar paraules. La lectura també hauria de conduir a l'adquisició d'informació i a l'estimulació de pensaments i emocions. Llegir no sempre vol dir llegir un mateix. Les persones amb severes dificultats de lectura probablement es beneficien molt poc d'intentar llegir, fins i tot llibres de lectura-fàcil, per elles mateixes. Llegir en grup o escoltar una història, però, també és una experiència cultural, i llegir en companyia d'altres és una forma de comunicació plena de sentit i una experiència plaent.

1.3.5. Nivells de dificultat

Els materials de lectura-fàcil haurien de ser produïts amb diversos nivells de dificultat. Hi ha diferències en la capacitat lectora fins i tot dins de grups amb el mateix problema de lectura. És important tenir present que les persones amb discapacitats intel·lectuals no són un grup homogeni i les seves capacitats s'estenen des de la intel·ligència que frega la línia de la normalitat fins a la discapacitat mental severa.

2. Gèneres i mitjans

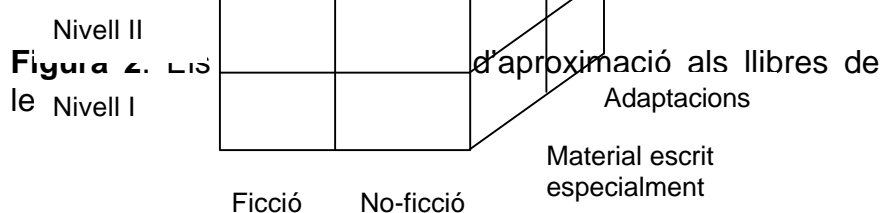
Hi ha necessitat de tot tipus de literatura i d'informació en forma de lectura-fàcil.

2.1. Literatura

La literatura de lectura-fàcil hauria d'incloure tant ficció com no-ficció i tant materials escrits especialment com adaptacions dels clàssics; hauria de cobrir tots els gèneres: novel·les, contes, misteri, poesia, llibres de viatges, etc.

El cub de la figura 2 il·lustra les diverses metodologies de la literatura de lectura-fàcil, els nivells de dificultat, gèneres i adaptacions, i el material escrit especialment.

Algunes persones poden posar objeccions a l'adaptació i simplificació d'una novel·la clàssica en un text de lectura-fàcil; poden veure el producte de lectura-fàcil com a rebaixat i aigualit. Sense la disponibilitat d'una versió de lectura-fàcil, però, les persones amb problemes de lectura podrien veure's excloses d'una gran part del seu patrimoni cultural. Per a altres persones que no estan acostumades a llegir, el llibre de lectura-fàcil els pot obrir portes, despertar-los

2.2. Notícies i informació sobre la societat

Per a moltes persones les versions de lectura-fàcil de notícies i altres documents informatius, representen l'únic mitjà d'exercir el seu dret democràtic a informar-se sobre la societat. L'audiència d'aquests tipus de publicacions és probablement més gran que la dels llibres.

Moltes persones experimenten dificultats a l'hora de comprendre els mitjans de notícies normals. Els articles dels diaris són massa llargs, escrits en un llenguatge difícil i contenen molts termes especialitzats. S'espera de la persona lectora que tingui una substancial informació de base per a entendre els informes. Les notícies de la televisió

s'emeten a una velocitat massa ràpida per a molta gent.

2.3. Revistes

Les revistes sobre diverses matèries són un entreteniment per a molta gent i també ofereixen informació per a millorar i desenvolupar-se personalment. Per això, les revistes de lectura-fàcil poden ser de considerable valor per a persones amb dificultats de lectura.

2.4. Materials no impresos

Els materials llegits i compresos fàcilment, no haurien de limitar-se al suport imprès. Els suports àudio són beneficiosos per a moltes persones lectores, no solament les minusvàides visuals sinó també persones amb problemes de lectura.

La ràdio i la televisió haurien de proveir de programes de comprensió fàcil, com ara programes d'estil magazine. Els enregistraments en vídeo també tenen el potencial d'arribar a persones amb serioses dificultats de lectura i de comprensió.

La tecnologia moderna és definitivament beneficiosa per a les persones amb discapacitats. Els suports d'informació electrònics, com també les produccions multimèdia en CD-ROM, són molt útils per a les persones discapacitades intel·lectuals i per a altres que reben poc en el camí de la informació. Els mitjans interactius de pel·lícula, so i text estan disponibles en diversos nivells funcionals. La persona usuària pot avançar entre el material en un nivell que domini i pot rebre ajuda si la necessita.

La persona usuària pot progressar a través de diversos nivells d'habilitat. Adaptar l'equipament i el programari a les necessitats de les persones discapacitades intel·lectuals és crucial. Resoldre les necessitats de la persona usuària amb l'equipament i els materials apropiats significa desenvolupar la interfície correcta.

3. La feina d'edició

3.1. Què fa que una història sigui de lectura-fàcil?

Les primeres persones encarregades d'edició i els editors de materials de lectura-fàcil van intentar sense èxit de desenvolupar directrius detallades per a aquest tipus de publicacions; van provar d'identificar factors específics que fan que un text sigui de lectura-fàcil. Avui les persones dedicades a la investigació i especialitzades en la lectura, generalment han abandonat aquests esforços i es refien més de l'experiència real.

No limiteu excessivament la llibertat de l'autor. No poseu massa restriccions a les persones dedicades a l'escriptura, la il·lustració i la fotografia. Aquestes són lliçons importants que cal aprendre. No hem d'oblidar mai que escriure i il·lustrar són processos creatius que rarament tenen èxit amb gaire restriccions. És impossible d'escriure un manual prescriptiu per a aquesta mena de tasques.

I no sigueu persones gaire dogmàtiques. Deixeu que la ficció sigui ficció. Cal una ment divertida i estimulante per a crear materials de lectura-fàcil. Éssers humans creen llibres i papers, i éssers humans els llegeixen. Els llibres haurien d'entretenir i comprometre la imaginació. Deixeu que escriptors i altres creadors experimentin els reptes de treballar la lectura-fàcil.

Des de l'experiència hem identificat unes poques directrius i factors generals que fan que un text sigui fàcil de llegir i d'entendre:

- Escriviu d'una manera concreta. Eviteu el llenguatge abstracte.
- Exerciteu la lògica. L'acció hauria de seguir un sol fil amb continuïtat lògica.
- Tingueu mesura. L'acció hauria de ser directa i simple, sense llargues introduccions ni la implicació d'un excessiu nombre de personatges.

- Eviteu el llenguatge simbòlic (metàfores) que pot ser malentès per qui llegeix.
- Exerciteu la concisió. Eviteu introduir diverses accions en una sola frase. Ordeneu les paraules d'una sola frase en una línia.
- Eviteu paraules difícils, però utilitzeu un llenguatge adult i digne. Les paraules poc corrents haurien d'explicar-se a través de les claus del propi context.
- Expliqueu o descriuiu les relacions complicades d'una manera concreta i lògica, en què els esdeveniments tinguin lloc en un marc cronològic menat per la lògica.
- Encoratgeu les persones que es dediquen a l'escriptura i a la il·lustració a conèixer els seus grups d'audiència i a aprendre més coses sobre què significa tenir dificultats de lectura. Propicieu que es trobin amb la seva població lectora i que l'escoltin a propòsit de les seves experiències i vida diària.
- Proveu el material abans no vagi a la impremta. Assegureu-vos que el material funciona bé provant-lo amb representants dels diversos grups destinataris.

Si considerem aquesta recomanació general —per a la construcció d'una història concreta i lògica amb una sola línia argumental, etc.—, podem reduir substancialment els problemes de lectura de les persones amb discapacitats intel·lectuals. Aquest tipus d'obres accessibles són també útils per a altres grups, per exemple: les persones dislèxiques. La simplicitat no ha de ser descoratjadora: un llibre ben fet en llenguatge simple realment pot ser una experiència positiva per a qualsevol persona que el llegeixi.

Sovint és difícil escriure en un llenguatge simple. Escriure per a una comprensió fàcil pot ser una forma entre la simplicitat i la banalitat. En contar una història en pocs mots, cada mot és distint i té un gran impacte. L'important és tenir una bona història per explicar. Adaptar la literatura existent a la lectura-fàcil és particularment difícil, esdevé una qüestió no solament de crear un bon text de lectura fàcil, sinó també

de conservar l'atmosfera i les emocions creades en l'original. Una adaptació, però, suposa sempre un tornar a contar, no pas una traducció.

3.2. La importància de les il·lustracions

Sabem que una imatge val més que mil paraules. En el context dels materials de lectura-fàcil, les il·lustracions sovint juguen un paper més important que no pas en altres tipus de publicacions. Una imatge que dibuixa concretament allò que es descriu en el text, millora la comprensió i clarifica el missatge.

Una imatge també pot afegir una dimensió més àmplia al text. Hi ha hagut molta discussió sobre la utilització d'imatges no realistes, per exemple abstractes, en el context de la lectura-fàcil. La naturalesa d'aquesta classe d'art invita a fer unes interpretacions molt àmplies i divergents. L'experiència indica que les imatges no realistes funcionen bé per a una audiència de lectura-fàcil com ara les persones discapacitades intel·lectuals (que entenen i interpreten el món d'una manera concreta). Una imatge abstracta pot, per exemple, comunicar una atmosfera i unes sensacions descrites en un text.

Ara bé, la imatge ha d'harmonitzar amb el text. Una imatge que porti en una direcció equivocada o que no comuniqui la mateixa sensació confondrà segurament, fent que la lectura sigui encara més difícil per a unes persones que ja tenen serioses dificultats lectores.

3.3. El treball amb diaris

En contrast amb la publicació de llibres, el treball amb diaris es basa a mantenir un concepte de disseny existent i un nivell de dificultat del llenguatge i del contingut de l'article. L'objectiu és comunicar notícies i informar sobre esdeveniments, fins i tot sobre situacions complexes, d'una manera simple i directa.

Els elements que fan que una notícia sigui fàcil de llegir són

generalment els mateixos que aquells que s'apliquen a un llibre. En els diaris estàndard, els titulars, els termes tècnics i el llenguatge simbòlic són comuns. Un periòdic de lectura fàcil hauria d'evitar aquest tipus de presentació. L'ús de fotografies rellevants és important. Un disseny net i simple és essencial.

Els diaris estàndard sovint són plens de dades; però, en un diari de lectura-fàcil els articles haurien d'anar adreçats a col·locar les notícies en un context i a proporcionar rerafons i explicacions.

Les matèries prolixes i complicades són difícils d'explicar en un format breu. Les narracions o els temes de creació especial són una manera de fer això; un bon exemple seria un tema de creació especial sobre el procés electoral o sobre diferents religions.

No totes les notícies poden descriure's d'una manera simple; però, que potser esperem que tothom entengui tot allò que és imprès en un diari estàndard? I, a més, quantes persones estan realment interessades en tot?

3.4. Informació de lectura-fàcil sobre la societat

A més de les notícies, és important que tothom tingui accés a documents públics comprensibles i a informació sobre la societat i el govern, per exemple: els drets i responsabilitats electorals i de la ciutadania.

4. El disseny, etc.

4.1. El disseny i la composició

La composició hauria de ser clara i atractiva. Els marges amples i l'espaiat generós fan un text més accessible. El disseny de la coberta hauria d'anar relacionat amb el contingut.

El text hauria de ser en blocs amb un nombre limitat de línies per pàgina. Les paraules d'una oració simple haurien d'omplir una línia, o sigui que cada frase hauria de subdividir-se amb el ritme de la parla natural.

Els llibres i els diaris haurien de tenir una aparença atractiva, i no donar una impressió infantil si van adreçats a la població adulta. Un llibre de lectura-fàcil hauria de semblar "un autèntic llibre".

4.2. Paper, aspecte dels tipus i de la impressió

El paper hauria de ser de qualitat. Hi hauria d'haver suficient contrast entre el fons i les il·lustracions. Per això, els fons i els tipus acolorits haurien d'evitar-se.

L'aspecte dels tipus de lletra hauria de ser clar i força gran. L'experiència mostra que un tipus *serif* clar (*Garamond*, *Times* i *Century Schoolbook*) és una bona tria per a les parts de text corrents. Es recomana una mida de 12-14 punts.

4.3. Logotip

Els productes de lectura-fàcil haurien de ser clarament etiquetats. Un logotip que signifiqui *lectura-fàcil*, pot ser una manera pràctica d'aconseguir això. Els productes que s'identifiquin per mitjà d'un logotip de lectura-fàcil haurien de cobrir certs requisits sobre llenguatge, contingut i disseny.

La contracoberta dels llibres de lectura-fàcil hauria de donar una bona descripció del contingut i una indicació del nivell de dificultat.

5. El procés de publicació

5.1. Publicació

Els materials de lectura-fàcil poden ser desenvolupats per diversos tipus d'editorials. Per exemple, les cases d'edició regular comercial poden produir una versió en connexió amb la publicació estàndard. Aquest mètode de producció està d'acord amb el principi de "normalització" i de plena integració de les persones discapacitades en el corrent general de la societat.

D'altra banda, utilitzar una organització especial per a la publicació de lectura-fàcil té certs beneficis; aquests inclouen la disponibilitat d'habilitats i de coneixement especials del personal sobre la feina editorial, la comercialització i la informació.

5.2. Economia

Hi ha una base econòmica sòlida per a la publicació de llibres i diaris de lectura-fàcil, o aquesta és una activitat que pot sobreviure només a través dels subsidis del govern o de la caritat?

El cost de producció per a materials de lectura-fàcil depèn, és clar, de les vendes, del nombre de còpies produïdes i del nivell de la feina editorial i del disseny. El cost d'aquesta producció és generalment més alt que el de les publicacions estàndard del mateix gènere.

Es donen les condicions per a l'autofinançament? Això pot no ser poc realista, des del moment que, per exemple, els països nòrdics indiquen que la majoria dels títols de lectura fàcil poden pagar la seva pròpia sortida amb vendes entre 4.000 i 5.000 exemplars. Un setmanari de lectura fàcil contenint de 8 a 12 pàgines pot funcionar, probablement, amb 20.000 subscriptors.

6. Informació i màrqueting

6.1. El màrqueting crea demandes especials

Hi ha un munt de feina per a crear i publicar llibres i diaris de lectura-fàcil. La publicació, però, és només la meitat de la feina. Un bon producte no es ven sol, ha de ser comercialitzat. I la comercialització crea demandes especials.

Com es comercialitza un producte basat en la paraula escrita per a gent culturalment desavantatjada o amb una capacitat limitada per a expressar els seus propis interessos, per exemple: persones discapacitades mentals, o per a gent que no està acostumada a llegir i que rarament visita una biblioteca o una llibreria?

Les tècniques tradicionals de comercialització no són adequades en aquest cas, ja que no és només una qüestió de màrqueting. Abans un producte de lectura-fàcil no pugui ser venut, entre la població amb dificultats lectores —com també entre les persones que hi estan associades, parents i vetlla-dors—, hi ha d'haver una actitud oberta i un actiu interès.

El contacte personal és molt important en el tracte amb gent que normalment no llegeix. Sovint és necessari passar per intermediaris, per a arribar a aquesta gent. Fins que no s'haurà aconseguit això tant els esforços de comercialització com la publicitat, no seran gaire efectius.

6.2. Representants de la lectura

Aquella població que té les dificultats de lectura més grans i sovint menys accés a la cultura és —com s'ha dit més amunt— la població discapacitada mental. No és probable que aquestes persones facin peticions espontànies de llibres i diaris, tendeixen a veure els llibres i els diaris com alguna cosa estranya i intimidatòria, i la gent del seu entorn immediat, familiars i vetlladors, sovint no pensen que les

notícies i les experiències literàries poden ser una font de gran plaer per a les persones discapacitades.

Un exemple: Organització sueca de representants de la lectura

De cara a encoratjar la lectura i, per mitjà d'això, crear bones oportunitats per a la publicació de materials de lectura-fàcil i desenvolupar informació efectiva i estabilitat en la comercialització, la Easy-to-Read Foundation (fundació per a la lectura-fàcil) de Suècia s'ha adonat que és necessària una organització de representants de la lectura lligada a programes culturals, socials i educacionals, tant localment com regionalment.

Es va iniciar un projecte en col·laboració amb la Societat Nacional Sueca per a les persones amb discapacitat mental, que agrupa representants de la lectura d'un nombre de districtes locals. El projecte posa èmfasi en la cultura i l'encoratjament de la lectura. A les llars residencials i als centres de dia la lectura és encoratjada com un ingredient natural de la vida diària de les persones discapacitades intel·lectualment, i les persones que les vetllen són encoratjades a ajudar en aquesta activitat. Les agències de govern locals, biblioteques, escoles, organitzacions d'educació d'adults i societats per a les persones discapacitades, han format una coalició amb responsabilitat per a establir el projecte en les seves respectives comunitats o regions. Un representant de la lectura ha estat reclutat entre el personal de cada llar residencial, i és responsable d'organitzar sessions de lectura, cercles de lectura, visites a biblioteques...

Els resultats del projecte han estat molt positius: quan les persones discapacitades intel·lectualment van rebre un llibre, van poder llegir més de les que primer s'havia pensat que ho farien. Moltes persones van tenir significativament més coneixement del que s'havia fet evident prèviament, i els cercles de lectura van crear un interès en diferents temes i suscitaren preguntes i discussions. El llibre va ajudar aquestes persones a posar en paraules els pensaments i les idees que abans no havien estat capaces

d'expressar. Per a la majoria de participants el llibre es va convertir en una possessió de gran vàua.

Les actituds influents i l'encoratjament d'aquestes lectures es van revelar importants per a donar suport a la publicació de llibres i diaris de lectura-fàcil.

Els representants de la lectura —també anomenats *representants culturals*—, poden jugar també un paper important amb altres grups de persones amb discapacitats lectores que tenen poc o cap accés a la cultura i a la informació.

6.3. El paper de les biblioteques

Les biblioteques públiques han jugat sempre un paper clau en el camp de la lectura-fàcil. La majoria dels llibres de lectura-fàcil es ven per les biblioteques. Això vol dir que l'èxit dels llibres de lectura-fàcil, pel que fa a arribar a la població lectora, depèn, en una gran mesura, de les biblioteques.

Podem donar per fet que la població lectora de materials de lectura-fàcil no està generalment familiaritzada amb les biblioteques. No podem esperar d'arribar-hi en gran nombre sense esforços especials, tant de les biblioteques públiques com de les escolars. Des del punt de vista bibliotecari, l'èxit depèn de quatre factors bàsics:

- Capacitat de fer treball bibliotecari amb grups especials (gent que viu en pisos de grup, en centres de dia, en institucions i en organitzacions per a persones discapacitades), com també amb les persones que en tenen cura.
- Coneixement de les necessitats especials de la població lectora; el personal de biblioteca ha de tenir formació i informació sobre aquestes necessitats especials.
- Coneixement del material de lectura-fàcil i l'expertesa per a seleccionar tal material (llibres, periòdics, vídeos, etc.).
- Facilitat d'accés als materials de lectura-fàcil, a les biblioteques. Aquests materials han de ser clarament marcats i exposats.

La cooperació entre tot tipus de biblioteques és igualment

important, i les biblioteques públiques i escolars haurien de fer un esforç per treballar a prop de biblioteques especialitzades, com les dedicades a la població cega.

Algunes biblioteques també proporcionen seminaris per a aquelles persones que volen aprendre de llegir i les inicien en programes que les ajuden a aprendre'n.

**ANNEX B. ENTITATS POTENCIALMENT INTERESSADES
EN EL LLIBRE-FÀCIL**

finestra oberta / 8

Nom del servei	Sigles	Tipologia	Departament	Adreça	Ciutat	Telèfon	Característiques	Comentaris de l'entrevista
Àrea de Serveis Socials		Immigració Socials	(Diputació) Serveis Socials	Comte d'Urgell, 187	08036 Barcelona	93 402 24 69		
ASPAÑIAS								
		Discapacitats	Fundació/associació/etc.					
Associació Catalana d'Integració i Desenvolupament Humà	ACIDH	Discapacitats	Fundació/associació/etc.	Siracusa, 53	08012 Barcelona	93 210 20 48	Residència de nit per a disminuïts psíquics; centre especial de treball i escola d'educació especial	El material podria ser utilitzat en els cursos. Montserrat Baró, Directora-Gerent no va poder assistir a l'entrevista
Associació Cultural i Social	ACIS	Educació	Fundació/associació/etc.	Mollet, 17	08024 Barcelona	93 284 79 31		
Associació de Pares de Persones Subnormals	APPS	Discapacitats	Fundació/associació/etc.			93 415 76 66	Federen escoles d'educació especial	
Bay Al Thaqafa		Immigració	Fundació/associació/etc.	Princesa, 14 1r	08003 Barcelona	93 319 88 69		
Ca la Dona-Surt		Formació dones	Fundació/associació/etc.	Bruc, 5. 1r.2a.	08010 Barcelona	93 288 02 57	Reinserció de dones que han estat a la presó (en 3r grau)	
Centre d'iniciatives per la Reinserció	CIRE	Reinserció	(Generalitat) Justícia			93 412 25 84		
Centre de Documentació Artur Martírell	CDAM	Educació	(Ajuntament) Ensenyament	Pl. Espanya, 5	08014 Barcelona	93 402 36 40		Han facilitat contactes sobre projectes i equips relacionats amb la integració d'immigrants als barris
Centre de Normalització Lingüística de Girona		Ensenyament català	(Generalitat) Ensenyament		Girona			

finestra oberta / 8

Nom del servei	Sigles	Tipologia	Departament	Adreça	Ciutat	Telèfon	Característiques	Comentaris de l'entrevista
Centre Juvenil Martí Codolar		Educació	Fundació/associació/etc.			93 429 18 01	Grup de treball sobre alternatives educatives. Producció i adaptació de materials didàctics	
Comissió d'Emigració de Tarragona		Immigració	Fundació/associació/etc.			977 84 67 58	Materials de lectures per a immigrants. Escrits en base a experiències	
Consell d'immigració		Immigració	(Ajuntament) Serveis Socials		Barcelona	93 402 76 00		Possibles formes de finançament de projectes: entitats que presenten projectes per obtenir subvencions, projectes inicials des de les regions. Aconsella contactar amb Iria Garcia, relacionada amb entitats d'immigrants de Ciutat Vella
Consorci per la Normalització Lingüística		Ensenyament català	(Generalitat) Ensenyament			93 482 02 00		No tenen línies d'actuació dins les quals els resultats interessants el llibre-fàcil. Ens adreça a Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Direcció General de Formació d'Adults		Formació adults	(Generalitat) Benestar Social	Pl. de Pau Vila, 1	08039 Barcelona	93 483 10 00	Coordinació de les escoles de formació d'adults	Podrien comprar exemplars de llibre-fàcil per a les escoles d'adults i integrar-se en una comissió per a definir la política de publicacions
Federació Catalana de Col·lectius d'Immigrants		Immigració	Fundació/associació/etc.	Salvadors, 22	08002 Barcelona	93 441 52 67		
Federació Catalana de Voluntariat Social		Voluntariat	Fundació/associació/etc.	Pere Vergés, 1 11a. pl.	08020 Barcelona	93 278 02 94	Aconsellat per a localitzar organitzacions que treballen en determinats sectors	
Federació d'Associacions Culturals i Educatives de Persones Adultes	FACEPA	Formació adults	Fundació/associació/etc.	Av. Francesc Cambó, 14 8è F	08003 Barcelona	93 315 29 69	Editen llibres per a la formació d'adults. Relacionats amb l'editorial El Roure	

Nom del servei	Sigles	Tipologia	Departament	Adreça	Ciutat	Telèfon	Característiques	Comentaris de l'entrevista
Federació de Col·lectius Immigrants a Catalunya		Immigració	Fundació/associació/etc.	Avinyó, 29	08002 Barcelona	93 268 22 02	So de Pau. Projecte Migra-meia, dins Xenofília (agrupació d'entitats)	
Federació de Dones per la Igualtat (Baix Llobregat)		Formació dones	Fundació/associació/etc.	Can Sellarés. Av. Gava, 90	08840 Viladecans	93 637 22 99	Historias de Mujer, coordinat per Ernest Baque	
Formació Ocupacional de Discapacitats	CIPO	Discapacitats	Fundació/associació/etc.		Sabadell	93 723 35 99		
Fundació Càritas Immigració Girona		Immigració	Fundació/associació/etc.	Pujada dels Alemanyans, 4	17004 Girona	972 41 04 16	Editen materials per a l'alfabetització d'immigrants. Col·laboren amb altres organitzacions com ara la Federació Andaluçia Acoge, Càritas de València, PAEX-Vitoria	Estarien molt interessats en el llibre-fàcil. Podrien utilitzar-lo en els seus cursos de formació i difondre'n la publicació en la reunió anual de totes les diòcesis catalanes de Càritas
Fundació Catalana del Síndrome de Down		Discapacitats	Fundació/associació/etc.	València, 229	08007 Barcelona	93 215 19 88		Molt interessats en el projecte
Fundació Cultural Mesa dels Agents Socials per l'EPA		Formació adults	Fundació/associació/etc.		València		Certamen literari EPA 94. En col·laboració amb la Conselleria D'Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana i Caja de Ahorros del Mediterráneo (CAM)	
Fundación ONCE		Discapacitats	Fundació/associació/etc.					
Grups d'alfabetització comunitària		Formació adults	Fundació/associació/etc.		Viladecans			Han publicat Historias de mujer

finestra oberta / 8

Nom del servei	Sigles	Tipologia	Departament	Adreça	Ciutat	Telèfon	Característiques	Comentaris de l'entrevista
Grups de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals i Treballadors Estrangers	GRAMC	Immigració	Fundació/associació/etc.	Pi. Lluís Companys, 12	17003 Girona	972 21 96 00	Poden editar i servir com a centre difusor. Projectes d'acolliment i formació de col·lectius, fracàs escolar dels fills d'immigrants. Ecolten amb gent de CLAM de Marsella, per un projecte d'alfabetització a la Mediterrània	
Institució de les Lletres Catalanes		Cultura	(Generalitat) Cultura	Portal de Santa Madrona, 6-8	08001 Barcelona	93 316 27 80		Interessat a seguir informat del projecte
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials	ICASS	Discapacitats	(Generalitat) Benestar Social			93 483 10 00	Coordinadora del centre de referència SIRIUS. Bases de dades sobre qualsevol tipus d'ajut per a la integració social	
Institut de Reinserció Social	IRES	Discapacitats	Fundació/associació/etc.			93 317 32 94		
Institut Municipal d'Educació de Barcelona	IMEB	Immigració	(Ajuntament) Ensenyament	Pi. Espanya, 5	08014 Barcelona	93 402 36 57		Experiència de "espais familiars" a Ciutat Vella i Centre Erasme Gener. Es treballa amb immigrants per a la integració alimentària, hàbits de vida quotidiana
Institut Municipal de Persones amb Disminució		Discapacitats	(Ajuntament) Serveis Socials	Llacuna, 161 pl. 3	08018 Barcelona	93 291 84 10	Són punt de Handynet. La consulta de la base de dades és en local	Informe de tot el que pot tenir interès per als disminuïts, sempre i quan provingui de l'àmbit públic.
Mesa dels agents socials per IEPA		Formació adults	Fundació/associació/etc.		Barcelona			
Mesa per a l'educació d'adults		Formació adults	Fundació/associació/etc.					Personal adscrit a Benestar Social Projecte GAMA

finestra oberta / 8

Nom del servei	Sigles	Tipologia	Departament	Adreça	Ciutat	Telèfon	Característiques	Comentaris de l'entrevista
Patronat Flor de Maig		Discapacitats	Fundació/associació/etc.	Av. Flor de Maig s/n. Km 2,4	08290 Cerdanyola	93 692 50 04	Formació de joves de 16-25 anys que presenten greus problemes d'aprenentatge o déficits cognitius i relacionals importants i que precisin suport continuat en el procés d'integració sociolaboral. Organisme autònom de la Diputació de Barcelona (Apt. Correus 145)	
Pla interdepartamental d'immigració de la Generalitat		Immigració	(Generalitat) Benestar Social	Pl. Pau Vila, 1	08003 Barcelona	93 482 10 00		
Programa d'Immigració		Immigració	(Diputació) Serveis Socials	Comte d'Urgell, 187	08036 Barcelona	93 402 24 92	Publiquen Quaderns d'informació per als immigrants estrangers en col·laboració amb diferents ajuntaments (BCN, Santa Coloma de Gramenet), la regió sanitària del Barcelonès nord i Maresme, Servei Català de la Salut i Departament de Sanitat i Seguretat Social	
Projecte Xenofília		Immigració	Fundació/associació/etc.	Avinyó, 29	08002 Barcelona	93 319 00 96		
Publicacions de l'Abadia de Montserrat		Editorials	Fundació/associació/etc.	Ausias March, 92-98	08013 Barcelona	93 245 03 03		Poden editar si hom els presenta un projecte ben pensat
Servei d'Ensenyament del Català	SEDEC	Ensenyament català	(Generalitat) Ensenyament	Via Augusta, 202	08021 Barcelona	93 400 69 00		No editen, però poden adquirir material si satisfà les expectatives; compten amb un equip de psicòlegs i pedagogs i podrien col·laborar en la definició de continguts

finestra oberta / 8

Nom del servei	Sigles	Tipologia	Departament	Adreça	Ciutat	Telèfon	Característiques	Comentaris de l'entrevista
Servei de Biblioteques		Biblioteques	(Generalitat) Cultura			93 316 27 40	No hi ha una xarxa de biblioteques pròpia de la Generalitat. Segons la nova llei, ha de planificar i coordinar. Pot establir convenis amb els ajuntaments	
Servei de Biblioteques		Biblioteques	Servei de Biblioteques			93 402 22 22		
Servei de Migracions de Càritas		Immigració	Fundació/associació/etc.	Princesa, 16, 1r-2a	08003 Barcelona	93 268 11 33	Programes de formació, però se centra més en serveis socials	
Servei Gironí de Pedagogia Social	SER-GI	Educació	Fundació/associació/etc.	Pi Lluís Companys, 12	17003 Girona	972 21 30 50	Formació en el camp de la pedagogia social i l'educació intercultural. Elabora i publica materials, ofereix classes de llengua i cultura àrabs	Possible centre de difusió. L'edició no és una línia prioritària
SOS Racisme		Immigració	Fundació/associació/etc.		Mataró		Maria Mejó, mestra, relacionada amb les xarxes d'intercanvi de coneixements i grups de dones, ha treballat a SEDEC, a programes amb fills d'immigrants	
Torre Jussana		Voluntariat	(Ajuntament) Serveis Socials	Av. Cardenal i Barraquer, 30	08035 Barcelona	93 407 10 22	Agència Municipal de Serveis per a les Associacions. Ha editat una Radiografia de les Associacions (Citat a L'associació de Barcelona núm. 3 nov/des. 1997)	

BIBLIOGRAFIA

Aprendre és la clau. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995.

Informe sobre el desenvolupament del Pla Interdepartamental d'Immigració 1993-97. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social. Òrgan Tècnic del Pla interdepartamental d'immigració. Barcelona.

La política de les administracions i l'Informe de Girona. Jornades sobre immigració. Ponències. Girona; 4, 6 i 7 d'octubre de 1993. Comissió d'Associacions i Organitzacions No Governamentals de les Comarques Gironines: Girona, 1994. 107 pàgs. Amb la col·laboració del Departament de Treball. Generalitat de Catalunya.

Seminar Easy-to-Read. Papers, Criteria and Results. The Hague: Dutch Center for Public Libraries Literature, 1989.

Supporting Adult Learners. London: Library Association, 1995.

Barbro, Thomas. *Guidelines for Public Libraries Promotion Literacy.* Paris: UNESCO, 1993 (PGI, 93/WS/4).

Carlssen, Ka-Jo. *Books for Everybody. A Project for Readers with Special Needs.* Scandinavian Public Library Quarterly 1997, pp.26-30.

Cornet, Anne. *Il·lètrisme et bibliothèques publiques.* Louvain-la-Neuve, Ed. du C.L.P.C.S. 1991 (Rencontres de bibliothéconomie, 3).

Diputació de Barcelona. *Memòria* (1997). Barcelona.

Educación y Biblioteca, Año 10, núm. 87, febrer de 1998 (Monogràfic *Discapacidades y Bibliotecas*).

Flecha, Ramón et al (1993). *Estudi sobre l'analfabetisme funcional a Catalunya.* Barcelona: Generalitat de

Catalunya. Departament de Benestar Social.

Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social.
Pla d'Inserció Laboral de persones amb disminució.
Barcelona: 1997.

Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social.
Memòria (1997).

GES (Gabinet d'Estudis Socials). "Entre el Nord i el Sud. Els treballadors immigrants estrangers a Catalunya".
Perspectives Territorials, núm. 4, març 1995, p. 52.
Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Direcció General de Planificació i Acció Territorial. Servei de Planificació Territorial.

Giner, Salvador (dir.). *La societat catalana*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, 1998.

IFLA. Section of Libraries Serving Disadvantaged Persons.
Guidelines for Easy-to-Read Materials. Compilat i editat per Bror I. Tronbacke. The Hague: IFLA, 1997 (IFLA Professional Reports, núm. 544).

II Informe sobre inmigración y trabajo social. Diputació de Barcelona. Àrea de Serveis socials. 1997.

MAP (Ministerio de las Administraciones Públicas)/OCDE (1991). *La Administración al servicio del Público*, p. 165. Madrid.

Memòria Pla d'Accions. 1997-98. Càritas Diocesana de Barcelona.

Òrgan Tècnic del Pla Interdepartamental d'Immigració.
Informe sobre el desenvolupament del Pla Interdepartamental d'Immigració 1993-97. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya: Barcelona, 1998.

NOTES

¹ Per a aquest estudi, realitzat per encàrrec de la Direcció General de Planificació i Acció Territorial de la Generalitat de Catalunya, es van fer 222 enquestes, entre juliol i octubre de 1991, la majoria a les mateixes oficines de regularització i altres a consolats, centres de formació i associacions.

² En el procés de regularització de 1991, la població immigrada va augmentar en un terç (“Jornades sobre immigració”:44).

³ Les definicions d’analfabetisme funcional són nombroses i contradictòries. Una de les diverses definicions elaborades per la UNESCO al llarg dels anys —en aquest cas corresponent a l’any 1978— diu: «És analfabeta funcional aquella persona que no pot emprendre les activitats per a les quals l’alfabetització és necessària per a continuar utilitzant la lectura, l’escriptura i l’aritmètica al servei del seu desenvolupament i del desenvolupament de la comunitat», citat dins: Flecha (1993).

⁴ MAP (Ministerio de las Administraciones Públicas)/OCDE (Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic), 1991, *La Administración al servicio del Público*, p.165. Madrid.

⁵ Estudi realitzat al Canadà en l’any 1989, sobre la base d’una enquesta de 9.500 persones, *The Survey of Literacy Skills Used in Daily Activities*. Citat dins: Flecha (1993).

⁶ Diputació de Barcelona. *Memòria* (1997). Barcelona.

⁷ Vintró, Eulàia. “Resolucions aprovades per l’XI Assemblea General de la Federació de Municipis de Catalunya sobre la inserció social dels immigrants”. Dins: *Jornades sobre immigració* (1993: p.35).